

σες. Ούτε καιρό γι' αυτές έχουμε, ούτε όρεξη. 'Ο κόπος μας ως πάλι άλλοι. Γλώσσα θα μεταχειριζόμαστε αυτή που έχουμε και μιλούμε. Αυτή μας σώνει, άλλη δε χρειαζόμαστε. 'Ο,τι κι αν θέλουμε να πούμε, μ' αυτή θα το λέμε. 'Οποιοι λείν πως μ'α χρειαζεται άλλη γλώσσα καλλίτερη, λείν ψέματα. Το κράτος δε θα προκόψει με τὰ σκολειά και τὰρχαία γράμματα. Με το να λέμε και να ξαναλέμε πως ο Περικλής εἶταν παπούλης μας και πως εἶτανε μεγάλος ἄνθρωπος, δὲν πᾶει νὰ πῇ πως και μεις εἴμαστε ἢ γινήκαμε μεγάλοι. Το κράτος θέλει στρατό και στόλο. Τ'ἄλλα όλα εἶναι κουρουφέζαλα. Ναί, ἡ Μεγάλη Ἰδέα εἶναι φαντασία και γι' αὐτό ἐπεσε στήν ὑπόληψή μας, ἀλλὰ βέβαια μένει ἡ πραγματικότητα ὅτι πολλά ἑλληνικά χῶματα εἶναι σκλαβωμένα στὴν Τούρκο και πρέπει νὰ ξεσκαλωθοῦν και νὰ ἐνωθοῦν με τὴ μικρὴ Ἑλλάδα. Γιατί οὔτε ἡ κλασικὴ Ἑλλάδα με τὰ κλασικά της σύνορα (πού τὰ φύλαγε σὺν Κέρβερος ὁ στενόμυαλος Δημοστένης) εἶναι κανένα πρότυπο γιὰ τὴ σημερινὴ Ἑλλάδα, οὔτε πάλι ἡ ἀπέραντη βυζαντινὴ αὐτοκρατορία με τὰ ἀνκρίσματα ἑθνη της μπορεῖ νὰ γίνῃ παράδειγμα γιὰ μιὰ τωρινὴν Ἑλλάδα. Ἡ δική μας ἡ τωρινὴ Ἑλλάδα θέλει σύνορα ἐκεῖ πού τελειοῦν ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ. Για νὰ φτιαχτῇ ἡ Ἑλλάδα αὐτὴ χρειάζεται νὰ δουλέψουμε. Ἡ ἐλευθερίᾳ δὲν πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὺν τὸ μάνα. Τί περιμένουμε; Ἀπὸ τώρα πρέπει ν' ἀρχίσουμε νὰ δουλεύουμε, δούλοι κ' ἐλευτέροι, γιὰ νὰ ἐνωθῇ ἡ φυλὴ μας σ' ἓνα κράτος. Μὰ και οἱ νόμοι και τὰ συστήματα πού μ'ας φέρτωσαν ἐμᾶς τοὺς Ἑλλαδίτες, οἱ πρῶτοι και οἱ κατόπινοί μας νομοθέτες — νομοθέτες θεότυφοι — εἶναι στραβά και ἀνάποδα. Σύντριψαν τὴν αὐτοδιοίκηση πού ὑπαρχε χιλιάδες χρόνια και μ'ας ἐντυσαν με ρούχα πού δὲ μ'ας ἐρχονται. Γιὰ, ὡς ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας νὰ δούμε. Ὅταν ἦρθαν και μ'ας πλάκωσαν οἱ βυζαντινοὶ και ἄλλοι νόμοι, τί εἴχαμε; Εἴχαμε κοινότητες και τοπικὴ αὐτοδιοίκηση. Ἀς δοκιμάσουμε, τώρα πού ἀνοίξαμε τὰ μάτια μας νὰ ξαναφτιαξοῦμε κείνο πού εἶται ἀστόχαστα κλωτσοπατήσαμε τότε. Ἀς ἀφήσουμε νὰ ξαναφτερώσουν μονάχες τους οἱ κοινότητες....»

Και εἶσαι και σ'ἄλλα τ'ἄλλα. Ἡ γλωσσικὴ ἀλλαγὴ φέρνει και ἄλλα κρυφὰ κουσούρια — χρυσὰ και ἀτίμητα κουσούρια — σ' ὅποιον τὴν παθαίνει. Ἡ δημοτικὴ γλώσσα εἶναι μιὰν ἀρρώστια — χρυσὴ και ἀξιαγάπητη ἀρρώστια — πού δὲν ἐρχεται μονάχη, παρὰ φέρνει μαζί της χίλια μύρια καλὰ, σέρνει σωρούς και ἀρμαθιὰς τίς ιδέες, τίς ἀντίληψεις, τὰ φῶτα, τίς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα — καινούργια, δροσερά, ἀνοιξιάτικα και τί ἔμορφα! Τέτοια εἶναι πού μόνο νὰ τὰ συγκρίνεις με τοὺς σωρούς και τοὺς μεγαλόπρεπους ὄγκους τῆς ἀρχαιοπρέπειας τῶν περασμένων γενεῶν, ἀμέσως διαγνώνεις πως τοῦτ'α εἶναι νόσος, ἐνῶ τὰ σημερινὰ εἶναι ζωντανά. Καὶ ἂν θέλει ρώτη

μα τί εἶναι καλλίτερο ἀπ'τὰ δύο, ἡ ζωὴ γιὰ τὴ νέκρα, ὡς βρεθῇ κανεὶς νὰ πῇ πως καλλίτερον εἶχει τὴ νέκρα, τὴν ἀρχαιοπρέπειν, κι ὡς ἐρθῇ ἐδῶ μπροστά μου νὰ τὸ μολογήσῃ — νὰ τὸν ὀνομάσω εὐτὺς και τῆσυχα ἡσυχα «Ψοφίμ!»

Νὰ πως τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲν εἶναι ξερὰ ξερὰ γλωσσικὸ ζήτημα, παρὰ εἶναι κοινωνικὸ ζήτημα.

Πιστεύω πως οἱ ἄνθρωποι πού θα πρωτοστατήσουν στὸ ἔθνος μας, σὲ τοῦτ'α τὴ γενιά — δηλαδὴ στὴ γενιά πού φύτρωσε ὕστερα ἀπὸ τὸ 97 — θα εἶναι ὅλοι ἡ δημοτικιστὲς δηλωμένοι, ἢ ἔτοιμοι γιὰ νὰ δεχτοῦν τὴ ζωντανή, τὴ δημοτικὴ γλώσσιν.

26 τοῦ Νοέμβρη 1907.

ΙΔΑΣ

ΑΠΟ ΠΑΛΙΑ ΣΕΡΤΑΡΙΑ

ΤΑ ΚΑΛΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σὺν ἀρχισα νὰ πρωτομελετῶ τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ, και νὰ πρωτοθαμάζω τοὺς θησαυροὺς του, εἶπα· Ἀνόητοι ἐμεῖς οἱ ρωμοὶ. Τόσα καλὰ νᾶχουμε στοὺς κάμπους και στὰ βουνά μας, και νὰ μὴν ταξιδεύουμε κάθε λίγο νὰ τὰ χαροῦμε κι ἀπὸ κοντά. Δίχως ἄλλο νὰ τὴν κάμω ἐγὼ τὴν ἀρχή.

Και παίρνω μουλάρι με καλὸν ἀγωγιάτη και ξεκινῶ κατὰ τὸ νοτιμώτερο τὸ χωριό, ὡς τέσσερις ὥρες δρόμο ἀπὸ τὴ χώρα.

Ἀληθινὸ ποίημα οἱ τέσσερις ἐκεῖνες ὥρες. Οἱ λόγγοι με τὰ τρυφερόκλινα δεντριά και με τίς ἀστεῖρες ντεματιὲς κάτω στὸ βάθος, τὰ δάσκηστα τὰ πουλιά, τὰ κοπάδια γύρω στὰ ὄρη με τὰ κουνούνια, τὰ χωριατοπούλα κ' οἱ χωριατοπούλες πού δουλεύανε ὅπου ἔβλεπε χωράφι κι ἀμπέλι, κατόπι πάλι τῆχρια τὰ δάση με τὰ βαριοστέναχτα πέφκα, ὅλ' αὐτὰ σὲ μαγεύανε, σὲ λωλαίνανε σ' ἑκάμναν και ζητοῦσες Νεράιδες, Ἀρνάδες, ὅλες τίς θεότητες τοῦ παλιοῦ και τοῦ νέου κόσμου, και με τὴν ἀλήθεια τίς ἔβλεπες, τόσο φλογώνουνταν ἡ φαντασία με τίς ἀπάρθενες ἐκεῖνες φυσικὲς ὁμορφίες.

Ἔτσι ἀπὸ τέτοιο ψυχικὸ πανηγύρι, τὴν ὥρα δὲν ἔβλεπα νὰ μπῶ και στὸ βλογημένο τὸ χωριό, νὰ βρῶ τὴν ἀπλότητα, τὴν καταδεξιά, τὴν καλωσύνη, τίς χίλιες ἀρετὲς πού ἀνθοβολοῦνε στὰ χωριά, νὰ πάω στὸν Προεστὸ νὰ μοῦ ἀνοίξῃ τὴν ἀγκαλιά του· και νὰ με πάρῃ στὰ ὄρκα του, νὰ μοῦ στρώσῃ τὰ καλλίτερα του τραπέζια, νὰ μοῦ φέρῃ τὰ πιάτα πᾶντα φαρμάκια και γλυκά, νὰ μοῦ ἀνοίξῃ τὸ πιάτο παλιό του κρασί, ὡς και τὰ παιχνίδια νὰ μοῦ φέρῃ τὸ βράδυ,

ἔπειτα νὰ στολιστοῦν κ' οἱ κοπέλλες και νὰ στήσουν χορὸ μαζί με τοὺς καλοὺς τους, — τὸνιστοροῦσα όλα αὐτὰ και πῆγαινα νὰ μεθῶσιν ἀπὸ τὴ χαρὰ μου, πού εὐτύχησα τέλος νᾶρθω και νὰπολάψω τέτοια καλὰ στήν πατρίδα τους μέσα, ζωντανὰ σὺν τὰ ψάρια στὴ θάλασσα, κι ὅχι πλαστὰ και ζουγραφιστὰ καθὼς τὰ βλέπουμε στὰ δηγγήματα μέσα.

Κι ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ ὀνειρικάματα, φτάνουμε στοῦ χωριοῦ τὴν ἀκρὴ και μπαίνοῦμε μέσα, ὥρα μεσημέρι.

Εἶτον Ἀπρίλης μῆνας, κ' ἔβρεξε, λέει, πολὺ βαρὺ τίς προάλλες.

Τὸ βλεπα πως ἔβρεξε δυνατὰ. Τὸ πετάμι πού χωρίζει σὲ διὸ τὸ χωριὸ εἶτανε θολὸ και μεγάλο. Κατὰ τὸ μέρος μάλιστα ποῦπρεπε νὰ περάσω εἶταν τόσο ξαπλωμένα τὰ νερά, πού καταντοῦσε πιά λίμνη. Ἀλήθεια πως εἶχε γιοφύρι παρακάτω, μὰ ἐμεῖς ἀπὸ γιοφύρι ἀνάγκη δὲν εἴχαμε. Βλέπεις, ῥηχὰ τὰ νερά. Ἔτσι μᾶς εἶπανε μερικὲς χώριανες πού στεκότανε στὶς πόρτες τους, και μὴ μᾶς κοιτάζανε, μιὰ βλέπονταν ἀνάμεσά τους σὺν παράξενα. Ὁ ἄλλος μὰ εἶπε ὅτι κ' ἐγὼ, μόνε πού τὸ γινώριζα ἀπὸ τίς περιγραφὲς πού διάβασα πως μαριολιὲς στὰ χωριά με τοὺς ξένους δὲν εἶχε, ἐκεῖ ἄλλο ἀπὸ φιλοξενία δὲν ἔξερον. Κεντῶ λοιπὸν τὸ μουλάρι, κ' ἴσια μέσα στὸ νερό. Ὁ ἀγωγιάτης μου, ἀνάγκη νὰ μπῇ στὸ νερό δὲν εἶχε αὐτὸς, σκόλωσε ἀπὸ κάτω τεχνά στὸ πλάγι και πέρασε, και πρὶ νὰ διαβῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸ μισὸ τὸ μουλάρι, οἷτὸς στεκότανε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά και με πρόσμενε. Ἀξάφια ὅμως σταματᾷ τὸ μουλάρι, και δὲ θέλει νὰ πῇ μπρός.

Τοῦ δίνω μιὰ με τὴ βέργα, μὰ τὸ ζῶ, φρονημώτερο ἀπὸ μένα, γυρίζει σιγὰ σιγὰ και κάμνει νὰ κόψῃ βόλτα. Ἀρχινοῦνε τότες γέλοια και φωνὲς μέσα στὴ γειτονιά. Σὰ νὰ με τρώμαζαν αὐτὲς οἱ φωνές. Συνέχονα νοιάθω και πως γυρίζοντας τὸ μουλάρι δὲν πατοῦσε στὴ γῆ, παρὰ κολυμποῦσε!

Φρόνιμο μουλοράκι μου! Ἔτσι ἀπὸ τίς βεργιὲς ποῦφαγες, δὲν ἄλλοξες γνώμη παρὰ πῆγες κατὰ τὸ γερὸ σου κεφάλι και με γλύτωσες, ἂν ὅχι ἀπὸ πνέσιμο, δίχως ἄλλο ἀπὸ παράκαιρο λουτρό κι ἀπὸ πούντα.

Κι ὁ ἀγωγιάτης; Πῆδηξε ὁ δύστυχος μες στὸ νερό, κ' ἦρθε κι αὐτὸς κολυμπώντας νὰ με γλύτωσῃ. Τότες δὲ σκάσανε στὰ γέλοια οἱ ἀδῶες μου οἱ χωριατοποῦλες!

Μ' ἔβριζε δὲ τὸ μουλοράκι και στάθηκε στὸν

ΑΝΤΑΡΤΗΣ*)

(ἀπόσπασμα)

Ὁ γιατρός τοῦ τάγματος, κοντόχοντρος, μισόκοπος ἄντρας, παρουσιάστηκε ἄξαφνα κ' ἔκοψε τὴ συνέχεια τοῦ λοχαγοῦ.

«Ἐλα, γιατρέ» τοῦ φώναξε, ἀνασηκωνόμενος με προσδοκία ὁ τελευταῖος, «μὲς φέρνεις τίποτα χαμπίρια;»

«Τί νὰ σὰς φέρω!» ἀπάντησε σὺν ἀδιάφορα ὁ γιατρός.

«Ὁ ταγματάρχης μας τί λέει; Ἐμαθε τίποτα; Ἀκού πού πολεμᾷν;»

Ἐνα σούφρωμα τῶν χειλῶν, πού παρκαμόρφωσε

σὲ ἔψη ἐσθου τὸ μαυρεϊδερό, ἔπλυτο κι ἀχτένιστο πρόσωπο τοῦ γιατροῦ, ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν.

«Κ' οἱ λαβωμένοι σου τί κάνουν;» ἐξακολούθησε ὁ Βουλοδῆμος με χαμόγελο.

«Μοῦ σῶθηκε τὸ ρετσίνολαδο και τὸ κινίνο. Οἱ μισοὶ μὲρχονται γι' ἄρρωστοι. Ἄλλου πονεῖ ἡ κοιλία, ἄλλος ἔχει θερμὴν, ἀπάντησε ὁ γιατρός με κάποια ἀγανάκτηση.

Ὁ Βουλοδῆμος κούνησε τὸ κεφάλι.

«Κι αὐτοὶ τί νὰ σοῦ κάμουν!» εἶπε, ρίχνοντας ματιὰ στὸν Παῦλο.

«Ἡ ἀγρύπνια κ' ἡ ξερὴ γαλέτα. Σίδερα, γιατρέ, δὲν εἶναι. Τρεῖς μέρες στὰ προχώματα, χωρὶς νὰλλάξουν. Ἦθελα νᾶξερα τί κάνει πίσω τόσο ἀσκέρι;»

«Μὰ νᾶτανε νησιώτες κάνε!» ἐξακολούθησε ὁ γιατρός, ἀγανακτώντας πάντα. «Σὲ Ρουμελιώτες δὲν ἀπάντησε κανεὶς τέτοια δειλία...;»

Νέκ δημοφροντία ἀκούσθη ἀπόμακρα· ὁ γιατρός, πού ὡς τώρα ἔσπεκε ὀρθιος, ὁ μισὸς ἔξω ἀπὸ τὸν προμαχῶνα τοῦ λοχαγοῦ, ἔσκυψε νὰ χωθῇ ὅλος μέσα.

«Πέστε-τα με τὸν ξαδερφό μου ἐδῶ ἦρθε κι αὐτὸς ἀπὸ τὴν ξενιτιά νὰ πολεμήσῃ. Ἐγὼ πάω μιὰ στιγμὴ ἀπάνω, νὰ ἰδῶ τί γίνεται», εἶπε κ' ἔσηκώθη

ὁ λοχαγός. «Ὅτ' πῶ τοῦ σιτιστῇ, Παῦλο, νὰ σοῦ δώσῃ φουσκίκα», ἐπρόσθεσε και βγῆκε ἀπ' τὸν κρυψώνα του.

Μὰ δὲν ἐπρόφτασε νὰ κάμῃ πολλὰ βήματα, ὅταν ἑνὸς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς τὸν ἐσταμάτησε.

«Νὰ, αὐτὸς μοῦ κάνει τίς δημοφροντίες», εἶπε ὁ Βουλοδῆμος, γυρίζοντας στὸν Παῦλο.

«Κύριε λοχαγέ, τὸν διέκοψε, γοργανασιώνοντας ὁ νεαρὸς ἀξιωματικός του, «φοβᾶμαι οἱ Τούρκοι θὰ μᾶς ὑπερφαλαγγίσουν τὸ ἀριστερό μας. Ἐτσιχκατάλαβα ἀπὸ τὴ διεύθυνση τῶν πυρῶν τους· γι' αὐτὸ διέταξα πρὸς αὐτὸ τὸ μέρος συχνὲς δημοφροντίες. Πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ἀριστερό μας κ' ἓνα τμήμα νὰ καταλάβῃ ἓνα προκεχωρημένο ἐκεῖ σημεῖο.»

«Μὲ τί νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ἀριστερό μας και τὸ δεξιό μας και πού νὰ βρεθῇ τὸ τμήμα, παιδί μου; Ἀπ' τὸ βράχο νὰ τὸ κόψωμε;» Ἐλα, πάμε μαζί στὸν ταγματάρχη, ἀπάντησε ἥρεμα ὁ λοχαγός.

«Ἐμεῖς παγαίνουμε!» πετάχθηκε ὁ Παῦλος κ' ἔσηκώθη.

«Πότοι εἶσατε;» ἐρώτησε ὁ ἀνθυπολοχαγός.

«Δεκάξη.»

Ὁ Βουλοδῆμος ψωμογέλασε.

«Στάσου νὰ πάρῃς πρῶτα τὰ φουσκίκα», εἶπε

*) Κοίταξε φύλλα 272 και 273.

δχο τοῦ ποταμοῦ προσμένοντας ἤσυχά τὴν προσταγή μου. Ἦρθε κι ὁ ἀγωγιάντης μουσιδὶ, καὶ σέρνοντας τὸ ζῶ ἀπὸ τὸ καλίστρι, ζητοῦσε νὰ τὸ φέρῃ ἀπὸ τὸ γιοφύρι, νὰ περάσουμε ἀπ' ἐκεῖ.

— Στάσου, τοῦ λέω τοῦ ἀγωγιάντη. Πᾶμε πίσω στὸν κάμπο. Ἐκεῖ, κοντὰ στὴν κρῖα Βρύση καθίζουμε καὶ τρώμε, καὶ στεγνώνεις κ' ἐσύ. Ἐπειτα τραβοῦμε πίσω στὴ χώρα. Τὴ γλύκα τοῦ χωριοῦ τὴν εἶδα καὶ τὴν ἡ χάρηκα.

(1894)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΛΥΣΙΔΕΣ

Δράμα με τρία μέρη.

Χαρισμένο

τοῦ ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ

τοῦ ἀκούραστου χαλκιᾶ

ποῦ χτυπᾷ ἀλύπητα

μὲ τὴ βαριά του

τὴς λογῆς Ρωμαϊκῆς ἀλυσίδες.

ΠΡΩΤΟΛΟΓΑ

Δὲ βλέπω τὴν ἀνάγκη νὰ συμβεντιάσω πλατιά μὲ τοὺς ἀναγνώστες μου, ξηρώντας τοὺς τὸ σκοπὸ καὶ τὸν τρόπο τῆς δουλειᾶς μου. Ὅ,τι εἶχα νὰ πῶ πάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, τὸ εἶπα, θαρρῶ, στὰ πρωτόλογα τῶν ἄλλων ἔργων μου καὶ εἰς τὴς «Ἀλυσίδες» τὴς χαρακτηρίζω, ὅπως καὶ εἶναι, σὰ συνέχεια τῶ «Ζωντανῶν καὶ Πεθαμένων» καὶ τοῦ «Ἀσωτου», νομίζω πὺς εἶναι ὁλοσδιόλου περιττὸ νὰ ξαναπῶ πράματα εἰπωμένα πιά. Ἐπειτα, καὶ ἂν εἶχ' ἄκόμα κέφι νὰ ξαναγυρίσω στὸ ζήτημα αὐτὸ ποῦ τόσο μὲ τραβάει καὶ τόσο μοῦχει ἀλυσόδεσι τὴ σκέψη, τὸ νιώθω πὺς δὲν ἔχω νὰ πῶ τίποτα πρωτότυπο ὑστερ' ἀπὸ τὴ σοφὴ μελέτη τοῦ Παλαμᾶ «Γιὰ τὸ δράμα, ὅχι γιὰ τὸ θέατρο» (1), ὑστερα δηλ. ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ αὐτὸ Βαγγέλιο τῆς Ρωμαϊκῆς δραματικῆς τέχνης, ποῦ πρέπει κάθε νέος, εἴταν καταπιάνεται νὰ γράφει δράμα, νὰν τὸ μελετᾷ καὶ νὰν τὸ καλοχωνεύει καὶ ποῦ πρέπει κάθε καλοσυνείδητος κριτικὸς (δὲ μιλᾷ γιὰ μερικὸν ἄκριτον κρι-

τικὸν τοῦ τύπου καὶ τῆς ρουτίνας), ποῦ καταγίνεται καὶ μὲ τὸ θέατρο, νὰν τῷ γι' ἀγνῶρι, γιὰ νὰ μπορέσουμε ἔτσι καὶ μεῖς, σιγὰ σιγὰ, καὶ μὲ τὸν καιρὸ, τίμα δουλεύοντας γιὰ τὸ δ ρ ᾱ μ α κ ι δ χ ι γ ι ᾱ τ ὁ θ ῆ α τ ρ ο, νὰποχτήσουμε θέατρο δικό μας καὶ διηγεῖται τὴν Τέχνη καὶ διηγεῖται νὰ μπακαλεύεται τὴ σκηρὴ, θέατρο ποῦ νὰ διδάσκει καὶ διηγεῖται νὰ ξεμανλίζει, Ρωμαϊκὸ θέατρο.

Ὁ Παλαμᾶς στὴ μελέτη του ποῦ κάνει τὴ μεγάλη τιμὴ νὰ ρήξει μιὰ ματιὰ καὶ στὸ ἔργο του τὸ δραματικὸ καὶ νὰν τοῦ χαρίζει ἔτσι τὴν ἀθανασία, ποῦ δέχως τὴ βοήθεια τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ οὔτε νὰ τὴν ἀντικρύσει θ' ἀποκοιτᾷ (2). Ὅταν ἔχω στὸ ἐνεργητικὸν μου μιὰ τέτια γνώμη τοῦ Παλαμᾶ καὶ εἴταν ὁ

2) Θὰ μοῦ συχωρεθῇ νὰ ξεσηκώσω ἐδῶ τὰ χρυσόλογα τοῦ Παλαμᾶ, διηγεῖται γιὰτὶ μὴ τιμῶνε, μὴ καὶ γιὰτὶ χαρακτηρίζουνε σοφὰ τὸ δραματικὸν ἔργο. «Τὰ δυὸ πρῶτα ἔργα τοῦ κ. Ταγκόπουλου (γράφει ὁ Παλαμᾶς) ποῦ προσμένουμε νὰ τὰ συνεχίσῃ ἐντελότερα, μᾶς κάνουν τὴν ἐντύπωση ἔργων πὺς πολὺ ἰδεολογικῶν παρὰ πλαστικῶν, πὺς πολὺ ρεαλιστικῶν παρὰ ἰδεολογικῶν, πὺς πολὺ κηρυγματικῶν παρὰ ζωγραφικῶν. Δείχνουν κάποτε πὺς τὴ δραματικὴ τέχνη δὲν τὴ θέλουνε γιὰ νὰ σταθῇ καὶ γιὰ νὰ χτίσῃ ἀπάνω της, μὴ πὺς τὴ στήσανε γιοφύρι γιὰ νὰ περάσῃ κατὰ ἄλλου. κάποτε μᾶς φοβίζουμε μ' ἕνα κίνετο παραστρασιαμὸ ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς δραματικῆς τέχνης. Μολαταῦτα τὸ περπάτημά τους εἶναι γερό, καὶ καθὰ τὰ σημάδια τους. Στὸν τοῖσκο τὸ δραματικὸν ποῦ προβάλλει νὰγωνιστοῦνε κάμανε τὴν καλὴ ἀρχὴ μ' ἕνα σὺν καινοῦριο εἶδος μονταροχτύπημα. Κάποιος ἐστῆθε θέλει πὺς τοὺς λείπει ἡ ἀγνὴ ὁμορφιά· μὴ φέρνουνε σ' ἐμᾶς χαρακτηρίζει καὶ κατὰ πὺς πολὺ ἀπὸ χαρακτηρίζει· ἔχουνε χαρακτηρίζει. Καὶ φτάνει γιὰ νὰ πάρουνε ζωὴ καὶ σημασία ἔξω πολὺ νὰ τὴν προσέξουμε, σὺν κάποια τραχιά προσπλάσματα ἀνώνυμων καὶ ἀσύμμετρων, ποῦ στέκουνε στὸν κόσμον τῆς Τέχνης πὺς πὺς ἀπάνου ἀπὸ τὸ φροντισμένον φρενοκλασικὸν ἀντίγραφο τῶν Ἀντίφωνων καὶ τῶν Ἀποδοχῶν. Ὁ κ. Ταγκόπουλος δὲν γιὰ τὴν ὥρα πὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς τοὺς θέλει ἀλύγιστους καὶ μονοκόμματος, πὺς πολὺ Σπαρτιάτες παρὰ Ἀθηναίους, πὺς πολὺ ἀλφειοκροτῶν παρὰ ἱφηνειοκροτῶν· καμιά φορὰ ἀφίνει νὰ παραφαίνονται οἱ κλωστὲς ποῦ τοὺς τραβᾷ δεινούς. Καὶ τὰ σὺμβολα ποῦ στέλνουνε γιὰ νὰ χορεύουν γύρω τους χορὸ πολυμικρὸν οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἐννοῦ τοῦ γκρέμισμα τοῦ βενετικῶν Πύργου καὶ τὰ Εὐαγγελικά, βέβαια πὺς εἶναι τοιμηρὰ βαλμένα καὶ ἀρκετὰ γιὰ νὰ σκανταλλίσουν διηγεῖται μόνον τοὺς παλιούς ἀκνητοὺς, μὴ καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς φιλελεύθερους, μὴ τάχα ἔχοντες τῶν ἑκρων, καὶ ἀπαδὸς τῆς περιφημῆς ἀμέσης ὁδοῦ. Μὰ ὅσο ὑπερβολικὰ καὶ ἂν κριθῇ, εἶναι τοῦτα σημεῖα, ἀπὸ τὰ χτυπητότερα, τῆς ψευτιάς καὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ· ρωτῆστε γιὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ βενετικῶν Πύργου τὴν ὥρα καὶ ἔαστερ διαμαρτυρῆση τοῦ ἀγγλοῦ ἱστορικοῦ Φρήμαν· καὶ γιὰ τὰ Εὐαγγελικά, τὸν κρύφιο στοχασμὸ ὅλων τῶν καλοσυνείδητων

Ψυχῆς μιλώντας γιὰ τοὺς «Ζωντανούς καὶ Πεθαμένους» (3) βρῖσκει στὸ δραματικὸν αὐτὸ δοκίμασμα ἀρετῆς ποῦ θὰν τις ζούλενε κ' ἕνας φημισμένος τεχνίτης —δὲν λοιπὸν ἔχω τὰ δυὸ αὐτὰ τιμητικὰ διπλώματα, γελῶ μὲ μερικὸν ἀγαθὸν συμπολίτην μόνον (καμιά φορὰ, εἴταν εἶμαι στὴς καλὲς μου, καὶ τοὺς λυποῦμαι), ποῦ τίποτ' ἄλλο δὲ βλέπουνε στὰ δράματά μου παρὰ ἄρθρα δημοσιογραφικὰ καλογραμμένα καὶ κάπως ροιζιόρικα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὺς ὁ Ἐρμονας, ποῦ τόσο τὴ λογαριάζω τὴν κρίση του, δὲ μοῦ καλομεταχειρίστηκε τὸν «Ἀσωτο» (4)· μοῦ τὸν σάπιασε στὴς ἐνυλίες. Μὰ ὅσο τότε καὶ ἂν πάσχω νὰν τὸν διφεντέψω (5), σήμερὰ ποῦ ξαναδιαβάζω τὸ δράμα μου ἐκείνο, ποῦ ξαναδιαβάζω καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ Ἐρμονα, καθὼς καὶ τὴ δική μου τὴν ἀπάντησιν, βρῖσκω πὺς ὁ στοχαστικὸς Ἐρμονας δὲν μποροῦσε νὰ γελαστῇ καὶ πὺς ὁ «Ἀσωτος» γιὰ νὰ γίνῃ δράμα χρειάζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ ξαναδουλευτῇ. Ἡ κριτικὴ τοῦ Ἐρμονα, ἴσως γιὰτὶ εἴτανε τόσο τσουχερὴ, μὴ πόνεσε, μὴ καὶ μὲ ὠφέλησε. Γράφοντας τὴς «Ἀλυσίδες» τὴν εἶχα στὸ νοῦ μου καὶ σ' αὐτὴ χρωστώ ποῦ τὰ κατάφερα νὰ μὴν ἐν τὸ πῶς τὴν ἐπὶθεσθῇ τοῦ δραματοῦ σὲ ὁρισμένον πολιτικὸν γεγονότα, ὅπως τὸ τελέθησεν δὲ τότε, ἀπαντώντας τὴν κριτικὴν του, μὴ νὰν τῆς δώσω μιὰ κάπια γενικάδα, ἀπλώνοντάς τὴν σ' ἄλλαι κριτικὴν τὴν πολιτικὴν μᾶς συμπερικυκλωσά.

Τὴ χτυπᾷ οἱ «Ἀλυσίδες», θὰν τὸ δεῖ ὁ ἀναγνώστης διαβάζοντας τὸ δράμα, καὶ οὔτε ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἐξοδιάσωμε τόπο καὶ καιρὸ ἐφασκίωνοντας ἐδῶ τὸ πολιτικὸν μᾶς ζοῦδι καὶ δείχνοντας τὴς ὁμυασμένες πληγὰς του, ποῦ ὅλοι δὲ τις βλέπουν καὶ τις μολογοῦν. Ὅχι τὰ πολιτικὰ μᾶς χίλια, μὴ κατὰ ἄλλο, γενικώτερο, θέλησα νὰ δείξω στὸ δράμα μου, ὅτι ἐδεῖξαι πάνου κατὰ καὶ σ' ἄλλα δυὸ δράματά μου· τὸν ἀγῶνα δηλ. ποῦ κάνει σήμερὰ ἡ Ρωμαϊκὴ ψυχὴ, λαχταρώντας τὴν Ἀλήθειαν, μὴ μένοντας ἀλυσόδεμένη στὴν Πρόληψιν (6). Κι ἡ διάλεξιν τὴν Πολιτικὴν γιὰ

1) Κοίταξε «Νουμάς» ἀριθ. 148 σελ. 1.

2) Κοίταξε «Νουμάς» ἀριθ. 186 σελ. 2.

3) Κοίταξε «Νουμάς» ἀριθ. 187 σελ. 4, στήλ. 3.

4) ἴσως τώρα ἡ Ἀλήθεια, ὅπως καὶ στὴ ζωὴ μας, νικίεται καὶ στὰ δράματά μου πάντα ἀπὸ τὴν Πρόληψιν. Λογαριάζω στὸ τέταρτον δράμα μου (γιὰτὶ τῷ ἀπὸ τώρα χτυπᾷ καὶ αὐτὸ στὸ μυαλό μου) νὰ φέρω τὴν Ἀλήθειαν νικητὴν καὶ νὰ δείξω τί λογὴ θάνατος ἡ ζωὴ μας ὅσα σπᾶσουν οἱ ἀλυσίδες τῆς Πρόληψιν καὶ μᾶς ἀδεύουν τὴ γωνιὰ ἡ λεγάμενη.

1) Κοίταξε Κ. Παλαμᾶ «Γράμματα» Τόμος Β. — «Νουμάς» ἀριθμ. 271 καὶ 272.

στὸν ξάδερφόν του καὶ αἰτιστῇ» ἐφώνησε στὸ σαλπιστῇ, ποῦ ἔστεκε μερικὰ βήματα παρὲς πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα.

«Πές, γιατρέ, ἀπὸ μέρος μου στὸ αἰτιστῇ νὰ δώσῃ φυσιγγία στὸ παλικάρι καὶ γαλέτ', ἂν θέλῃ, ἐπρόσθεσε ὁ λοχαγὸς καὶ ἔφυγε μὲ τὸν ἀξιωματικὸν του, ἐνῶ ὁ σάλπιγγα ἐκράζε τὸ αἰτιστῇ.

«Καλὸ παιδί, δραστήριο καὶ μὲ γνώσεις», εἶπε ὁ γιατρός στὸν Παῦλο, δείχνοντας τὸν ἀνθυπολοχαγὸν τοῦ Βουλοδήμου. «Κανένας δὲν τοῦ τόχε, εἴταν μᾶς ἦρθε στὴν ἀρχὴ στὸ τάγμα. Ἐφεδρὸς λέγαμε καὶ νησιώτης κιόλα. Κάποιος μάλιστα συνάδελφος τὸν ἔξερε καὶ γιὰ σοσιαλιστῇ.»

«Σοσιαλιστῇ;» διώρθηκε μηχανικὰ ὁ Παῦλος.

«Ἐγὼ γώ, φίλε μου; Στὴν ψυχὴν μου δὲν τὸν παίρνω. Ὅπως τὸν βλέπω μάλιστα, δὲν τὸν πιστεύω, ἐπρόσθεσε ὁ γιατρός, τεντωνόμενος στὸν γιατῆκα τοῦ Βουλοδήμου. Καὶ μαδώντας ἕνα ἀπάνω στ' ἄλλο τὰ σῦκα ἀπ' τὴν τσαπέλα τοῦ τελευταίου, ἐξακολούθησε ὡσάν μονόλογο.

«Ναί, φίλε μου, νησιώτης. Μιὰ ἰδέα ἦταν καὶ αὐτὴ γιὰ τοὺς ρουμेलιώτες. Δὲν εἴμαστε νὰ σταθοῦμε πιά, θὰ μᾶς πάρουν τὸ ἱρσι οἱ μωραῖτες. Ἀκούς ἐκεῖ Ἀκαρνᾶνες καὶ νὰ τρέμουν τὸ τουφέκι! Ὁ ταγ-

ματάρχης πάει νὰ σκάσῃ ἀπ' τὸ κακὸ του.»

Ὅσο ποῦ ἦλθε ὁ αἰτιστῇ καὶ ὁ Παῦλος τὸν ἀκολούθησε.

*

Περνοῦν παράγγια, ἀνεδοκταβαίνουν ζυγοὺς, σκαρφαλώνουν βράχους ὁ Παῦλος Γέρακας κ' οἱ δεκαπέντε σύντροφοί του. Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ τσοῦζει, ὁ ἔδρωτας τρέχει, τὰ γόνατ' ἀποκάνουν τέντωσε καὶ λύγα. Ποῦ βρῖσκονται, ποῦ πᾶν, δὲν ξέρουν. Μόνον τοὺς ὀδηγὸς τῶν τουφεκιῶν ὁ βρόντος, μιὰ τὸν ἀκούν ἀπὸ τὰ ὑψώματα, μιὰ τὸν χάνουν ἀπ' τῶν λαγκαδιῶν τὰ βάθη. Κάπου βρυσούλα· κελαδεῖ, ἴσκιος φουντώνει· στέκουν καὶ ξεδιψοῦν καὶ ξανασαίνουν. Κ' ὕστερ' ἀνέβη πάλι καὶ ροδόλα καὶ πάντα λόγγοι καὶ δρυμοί, φουντώματα καὶ θόλοι καὶ ἔλγαντα χλοερὰ καὶ βοσκοτόπια πρᾶ· βαθὺς γκρεμὸς ἐδῶ, ἄγριο χάσμα σάρας, ξερατὶλα βράχων· ἐκεῖ εἰδύλλια λαγκαδιῶν, τρυγῶν ἄδυτα, θέριμ' ἀνθῶν καὶ γάργαρας ἀνδρόβας. Μυστήρια κάλλους κλεῖς, φύση τῆς Ἠπειροῦς, ἡ ἀνοιχτὴ σ' ἀποστόλισε, μὴ ποῖος γυρνᾷ νὰ σὲ χαρῇ τὰ μάτια! Σὰ σοῖνορο νὰ σ' εἶδαμε, στὸ νοῦ ἀπομένει.

Τὸ λόγον τοῦ ξαδέρφου του θυμᾶται ὁ Παῦλος· τὰ Γιάννινα δὲν παίρνονται μὲ τοὺς σοφτάδες, δεκάξη

ἀντάρτες δὲν κρατοῦν τὸ κύκλωμα τοῦ τούρκου.

Βοήθεια ζήτησε ὁ διοικητῇ τῶν εὐζώνων· εἶτε δὲν ἦρθε αὐτῇ εἴτ' ἄργησε, ὁ ἔχθρος προχώρησε. Οἱ ἀντάρτες τὸ μαντεύουν ἀπ' τὸ τουφεκιδὶ ποῦ πυκνώνει, ἀπ' τῶν κανονιῶν τὸν ἀπάνωτὸ βρόντο. Τρεῖς ὥρες βᾶδισαν νὰ φτάσουν τὸ ἀριστερὸν τοῦ ἐχθροῦ καὶ βρέθηκαν μακρότερα. Ἀδικὰ ἐλάφρυναν τὸ λόγον τοῦ Βουλοδήμου ἀπ' τὰ φουσιέκια. Ἀπ' τὴν κορφή, ποῦ στάθηκαν, τὰ βόλια τὸν ἐχθρὸν δὲ φτάνουν· καὶ ἐν θέλουνε νὰ πᾶν πὺς μπρός, κόβει τὸ δρόμον τὸ ποταμὶ. Κι αὐτὸ ποῦ βρέθηκε! πὺς θές νὰ τὸ περάσουν! Παιδιά, ἀγναντεύετε λοιπὸν καὶ ζαποσταῆτε.

Τσαλίζ' ἡ μέρα· τί γλυκὰ ποῦ πνέει τὰ γέρι. Πράσινα καταπράσινα κ' οἱ λόφοι καὶ ὁ στενὸς ὁ κάμπος, ποῦ οἱ δολανθιστές ἀγραπιδιές λευκοροδίζουν ἀπκαλὰ μονάχα καὶ ὁ ποταμὸς, φίδι ἐκεῖ κάτω, μιὰ χάνεται καὶ μιὰ ἀσπρογαλίζει. Καὶ μακριὰ, μὲς ἀπ' τὰ δένδρα, κάτι σὰ σπῖτια, σὰν καλύβια φαίνονται καὶ στὸν καμπάκη κάποια μαυράδια ἀργοσαλεύουν. Τάχα εἶναι τούρκοι, ἢ εἶναι ραγιάδες χωρικοί, ἢ νῆναι μόνο ἄλογα ἢ γελάδια; Κ' ἡ ἀσπριδερὴ λουρίδα ἐκεῖ ξερβᾷ, στὸ ριζιμὶ, στὸ βάθος, τί νᾶναι, μὴν ὁ δρόμος τῶν Γιαννίων; Δὲν πᾶμ' ἐκεῖθε; Δὲ μᾶς εἶπαν πὺς στρατὸς δικὸς μᾶς τὸν φυλάει; Μὰ ἀκούστε πὺς

σαλόνι ποῦβαλα σ' αὐτὸ τοὺς ἀθροῦς μου νὰ χορεύουν, τὸκαμὰ γιατί στὴν πολιτικὴ φανερώνε-ται ζωντανώτερα ὁ ἀγῶνας αὐτός, τόσο πὺν μπορεῖ ἄνοπα ὁ καθένας νὰν τονε δεῖ, σῶναι νὰ προσέξει λίγο καὶ νᾶχει καὶ τὸ χάρισμα νὰ βλεῖ. Ἡ πολιτικὴ κατάντησε ἡ «λυδία λίθος» πὺν δοκιμάζεται ὁ χαρακτήρας τοῦ Ρωμοῦ, κ' εἶδαμε ἴσαμε τώρα τόσους καὶ τόσους χαρὰς τῆς νὰ τρίβονται πάνον σ' αὐτὴ τὴ διαβολόπετρα καὶ νὰ βγαίνουν τενεκέδες. Στὰ ἔστερα, μὴν ξεχνάτε πὺς ἡ πολιτικὴ, μὲ τὸν αἴμο τροπὸ πὺν χῶθηκε μέσα στὴν κυκλοφορίᾳ τοῦ αἵματος μας, ἔγινε ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ τῆς κάθε κακοροζικιάς μας.

Τοὺς ἀθροῦς μου καὶ δῶ δὲν κουράστηκα καθόλου νὰν τοὺς πλάσω· τοὺς βρῆκα ἔτοιμους· μοῦ τοὺς ἔδωσε ἡ Ζωὴ· καὶ ἀπλῶσα τὰ χέρια μου καὶ τοὺς πῆρα. Καὶ ἡ Ἀστροῦλα μου ἀκόμα, πὺν μοῦ τὴν κατηγόρησαν γιὰ Νορβηγιστοῦ καὶ γιὰ Ἰνγενιέρημα (1), εἶναι Ρωμοπούλα, ἀπὸ τίς λίγες φυσικά καὶ τίς διαλεχτές, μὰ Ρωμοπούλα πάντα πὺν μέσα στὴν πάναγνη ψυχὴ τῆς ἔστισε τὸ θρόνο τῆς ἡ ἀπό-λυτη Ἀλήθεια καὶ ξαγρυπνᾷ ἡ λαχάρα γιὰ δ, τι Μεγάλο κ' Εὐγενικό. Τὸ μολογῶ πὺς τέτοιους ὑπερτέλειους τύπους δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰν τοὺς πλάσω. Τοὺς πλάθει ἡ μάννα Φύση καὶ τοὺς ἀντιγράφω ἐγώ. Καὶ μόνο ἡ τιμὴ τοῦ ἀντιγραφῆν μοῦ ἀξίζει.

Ὅσο γιὰ τὸ Στρωτὸ (μοῦ τὸν κατηγόρησαν καὶ αὐτὸν, θαρρῶ, γιὰ Ἰνγενιέρημα Στόκιαν), τὸ μορ-φωμένο δηλ. Ρωμό, ποῦχει χαρακτήρα καὶ ιδέες καὶ ψυχικὴ εὐγένεια καὶ μεγάλα ἰδανικά, μὰ πὺν ἅμα μπλε-χιεῖ στὴν πολιτικὴ κάνει τὴν ἀνάλογη ἀβασία ἀπὸ δαῦτα καὶ σιγὰ σιγὰ κουτροβυλαίει μὲ τοὺς ἀλλοινοὺς στὴν κατηφορίᾳ, — ὅσο λοιπὸ γιὰ τὸ Ρωμό αὐτὸν, μπορῶ νὰ πῶ δ, τι εἶπα καὶ γιὰ τὴν Ἀστροῦλα· τονε βρῆκα ἔτοιμο. Μπορῶ νὰ πῶ καὶ τοῦτο ἀκόμα· πὺς πολλοὶ φίλοι πὺν εἶδαν τὸ δράμα στὸ θέατρο, θυμη-θήκανε προσώπατα γνωστά, «δρῶντα» καὶ σήμερ' ἀ-κόμα στὴν πολιτικὴ σκηνὴ καὶ μοῦ τὰ εἶπαν. Τί νὰν τὰ ὀνομάσω ἀφοῦ ὁ κάθε Ρωμός, πὺν προσέχει κά-πως στὰ κοινοβουλευτικά μας, ἔχει τὸνομά τους στὸ στόμα του;

Τὸ Στρωτὶδὴ καὶ τὴ Στρωτὶδαίνα, μπάτε σ' ὅποιον Ρωμαϊκὸ νοικοκυρόσπιτο βρῆτε μπροστά σας καὶ θὰ τοὺς δῆτε νὰ τρώγονται ἀνομεταξὺ τους, ὅτα

1) Κοίταξε «Ἀθήναι» 2 τοῦ Νοέβρη 1907, σελ. 1, στήλ. 3, ἔρθε τοῦ κ. Γρ. Σερόπουλου. Μὰ σ' αὐτὸ, καθὼς καὶ σ' ἄλλα, θάπαντῶσιν ὅσοι ἀπὸ τὸ δράμα, στὸ κεφάλαιον «Οἱ Ἀλυσίδες στὸν τύπον».

βουτίζει τὸ κανόνι. Νὰ καὶ ὁ καπνὸς· ποῦ; ποῦ; ψηλά, ἀπάνω στὸ ζυγὸ, κοντὰ στὸ διάσελο, ἀπ' τὴν κορφή πὺν τὸ στερνὸ πὺν γέλασμα τῆς στέλνει ὁ ἥλιος.

Κ' οἱ δημοβροντίες δὲν παύουν· ὀλοένα καὶ δα-σεύουν· συγκαταητὲς ἀκούονται τώρα. Τόσο κοντὰ καὶ νὰ μὴ φαίνεται καπνός! Ποῦ νὰ τὸν δῆς; Ἡ μάχη γίνεταί μὲς τὴν κλεισούρα. Μὰ τὸ κανόνι σῶ-πασε, καπνὸ δὲ βλέπω πῶς καὶ ἀπάνω. Ἀκού το πᾶ-λε· καὶ ὁ καπνὸς νᾶτος πῶς κάτω, στὸν ἀποδῶθε τὸ ζυγὸ. Τὸ τουφεκίδι πῶς δὲν παύει, μόνον δυναμώνει. Γερουσί κανόνι! Ποιοί; Οἱ τοῦρκοι, ἢ οἱ δικοὶ μας! Ποιὸς ξέρει, μπορεῖ νᾶφτασε βοήθεια. Ἀχ, πὺς νὰ ζύγωνε κανεῖς! Καὶ πὺς καὶ πὺν νὰ πᾶμε! Ἀν παίρνωμε τὸν ἴδιο δρόμο! Φτάνει μόνον νὰ τὸν βρῶ-σκουμε.

Ὡρα ἡ ἐφοδος βαστᾶ· μὰ λίγο λίγο ἀδυνατίζει τὸ τουφεκίδι· σιγὰ σιγὰ παγαδίασε· καὶ τὸ κανόνι ἐ-σώπασε· ὅλα ἐσώπασαν σὲ λίγο. Ἀπ' ὅρα ἔδωσε καὶ ὁ ἥλιος κ' ἴσκιος πλακώνουν τὰ βουνά, τὸ σούρπωμα πέφτει θολὸ γύρω στὶς ράχες. Σιγὴ, ἐρημιὰ ἀπλώνε-ται, τὸ κρῦο ἀγέρι τοῦ βραδίου σφυρίζει μόνον θλιβερά στὸ κορφοβούνι.

«Τώρα, παιδιά, τί κάνουμε;»

«Νὰ ξέραμε μονάχα τί ἔχει γίνει!»

μάλιστα δὲν μποροῦνε νὰρπάξουν κανένα κόκκαλο ἀπὸ τὴν Ψωροκώστανα. Ὁ Καλόκαρδος, ὁ Ἀγλύ-καντος καὶ ὁ Γυαλιστός, εἶναι πᾶ ἀπὸ τοὺς συνειθισμέ-νους τύπους τοῦ Ρωμοῦ πολιτικοῦ.

Μοῦ κατηγόρησαν καὶ καὶ ἄλλο, μοῦ τὸ καταλο-γίσανε μάλιστα γιὰ τεχνικὴ ἀδυναμία μου, καὶ πρέπει νὰπολογηθῶ καὶ σ' αὐτό. Μοῦ εἶπανε δηλ. πὺς τὰ δράματά μου δὲν εἶναι Ρωμὰ ἰῖκα δράματα, ἀφοῦ τὰ κατάφερα σὲ τρία δράματα νὰ μὴ χύνεται οὔτε στα-λαματιά αἷμα, νὰ μὴ γίνεταί οὔτε ἕνας σκοτωμός, Ἐγὼ θαρρῶ τὸ ἐναντίο, πὺς γίνονται παραπολλοὶ σκοτω-μοί, ἀγριώτεροι ἀπὸ κείνους πὺν γίνονται καθεμερ-νὰ στὸν δρόμον μὲ μαχαίρια καὶ μὲ κουμπούρια, ἀφοῦ γίνονται μέσα στὴν ψυχὴ, πὺν σκοτώνονται ἰδανικά καὶ φαρμακώνονται πεπολῆσες καὶ στραγ-γυλίζονται ἐλπίδες καὶ κουρσεύεται ἡ πίστις στὸ Τέλειο καὶ στὸ Ἀληθινόν. Δὲν ξέρω, μπορεῖ νᾶναι ἀδυ-ναμία τοῦ χαρακτήρα μου καὶ αὐτὴ, μὰ ἐμένα μὲ συγ-κινοῦνε περισσότερο οἱ βουβὲς τραγωδίες καὶ οἱ ἀπελπι-σμένες ἀγάπες πὺν παίζονται σ' ἀπόδοθα τῆς ψυ-χῆς, παρὰ οἱ ἄλλες πὺν ξεχνῶνται ἀδιάκριτα στὰ στε-νορόμια τὴν ἀγριὰδα τους καὶ τὴν προστυχιά τους. Αἱ τοὶ σκοτωμοὶ γίνονται κάθε τόσο καὶ στὴ ζωὴ μας καὶ στὴ σκηνὴ ἀπάνον, ἀπὸ τὰ λογῆς νεοελλήνι-κὰ δράματα, πὺν νᾶναι ἀνάγκη νὰ προστεθοῦνε σ' αὐτοὺς καὶ ἄλλοι σκοτωμοὶ καινούριοι, μὲ τὰ δράματά μου; Ὡχ, ἀδερφέ! Ἐγὼ τοὺς ἀγαπῶ τοὺς δικούς μου καὶ δὲ μοῦ πᾶει ἡ καρδιά νὰν τοὺς σκοτώσω γιὰ τὸ χατήρι σας!

Ὡστόσο ὁ μπάτσος πὺν δίνει στὸ τέλος τοῦ δρα-μῆτος ἡ Ἀστροῦλα στὴ Ρωξάνη εἶναι σκοτωμός καὶ αὐτός. Προσέχτε καὶ θὰν τὸ δεῖτε. Κι ἂ δὲ σκοτώνει ἡ Ἀστροῦλα, δείχνει ὅμως μὲ τὸν μπάτσο τῆς πὺς πρέπει μὴ μὲρα ἡ Ἀλήθεια νὰ σκοτώσει τὴν Πρό-ληψη γιὰ νὰ ξελευτερωθεῖ ἀπὸ τίς ἀλυσίδες τῆς ἡ Ρω-μαϊκῆς ψυχῆ.

Θέλοντας νὰ κλείσω τοῦτα δῶ πὺν γράφω τῶρα θυμοῦμαι τὰ λόγια τοῦ Κυροῦλη «Καιρὸς κ' οἱ ἀνθρώ-ποι τώρα πᾶ νὰ βασιλέψουν» (1) καὶ μοῦ κουδονί-ζονε σ' αὐτιά μου, ἔτσι σὰν προσταγή. Ναι, στὸ Ρω-μαϊκὸ τὸ θέατρο καιρὸς πᾶ τώρα νὰ βασιλέψουν κ' οἱ ἀνθρώποι, καιρὸς νᾶνεβάσουμε στὴ σκηνὴ ἀπάνον τὸν εἰντό μας, τὸ σημερὸν Ρωμό. Καιρὸς νὰ δοῦμε πὺς σκαφτόμαστε, πὺς ἐνεργοῦμε, πὺς τὴν παίρνουμε τὴ ζωὴ καὶ πὺς παλεύουμε σὰν τὸ Λεόπαρδο τοῦ Ποιητῆ,

8) Κοίταξε Ψυχάρη· Γιὰ τὸ Ρωμαϊκὸ θέατρο· Ἀ' σελ. 233.

μέσ' στὸ σιδερόφραχτο Κλουβὶ τῆς Πρόληψης, λαχ-ταρώντας τὴν πνευματικὴν λευτερίᾳ. Ντόπιο θέατρο μᾶς χρειάζεται καὶ ντόπια τέχνη καὶ ντόπια ζωὴ. Γιὰ δ π ε ρ ὁ ἄ θ ρ ο υ ς καὶ γιὰ ἄ ρ ρ ο σ τ ο υ ς χαρ-αχτῆρες καὶ γιὰ χ ε ι ρ α φ ε τ η μ ἔ ν ε ς κοκκῶνες εἶ-ναι κορὶς. Τὸ θέατρό μας δὲν ἔξισε ἀκόμα γιὰ νὰ γε-ράσει καὶ γιὰ νὰ σηκώσει τέτοιες ξενόφερτες καρικα-τούρες σ' ἀπλάνιστα σανίδια του. Ἐμεῖς θὰν τὸ ζή-σουμε τὸ θέατρό μας, δίνοντάς του κομμάτια ἀπὸ τὴ ζωὴ μας, πὺν εἶναι δραματικώτατη ζωὴ, ὅπως μὲ τὴν ἀσυλλογισιά μας καὶ τίς στραβοτιμονιές μας τὴν κα-ταντήσαμε, τέτα ζωὴ πὺν μπορεῖ νὰ δώσει θέμα καὶ σ' ἕναν Αἰσχύλο ἀκόμα γιὰ τραγωδίες σπαραχτικές.

Ἀδιάφορο ἂ δὲ φάνηκε ἀκόμα δ, μεγάλος ὁ τεχνί-της πὺν νὰ ξεδιαλέξει ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτὴ δ, τι χρειάζε-ται καὶ νὰν τὸ πλάσει ὅπως χρειάζεται γιὰ νᾶναιβάσει στὴ σκηνὴ τέλειο δραματικὸ ἔργο· θὰ φανεῖ καὶ αὐτός. Κάπια σημάδια μᾶς τὸν προμηνᾶνε τὸν ἐρχομὸ του (2). Στὸ ἀναμεταξὺ ὅμως ἐμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἐργάτες δὲν ἀξί-ζει νὰν τὸν καρτεροῦμε μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ἐ-χουμε καθῆκο νὰ δουλέψουμε, λίγο πολὺ, ὅσο μπορεῖ ὁ καθένας μας. Ἐχουμε καθῆκο νὰ κουβαλήσουμε τίς πέτρες πὺν θὰ θεμελιώσῃ μὲ δαῦτες μεθαύριο ὁ μεγά-λος ὁ Τεχνίτης, τὸ ὄνειρομένο ΡΩΜΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ. Ἀθήνα, 9 τοῦ Δεκέβρη 1907.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

(Ὁδηγίες γιὰ κείνους πὺν θὰν τὰ ζωντα-νέφουνε σὴ σκηνή).

Ο ΔΗΜΟΣ ΣΤΡΩΤΟΣ. Σαράντα περίπου χρονῶν. Καλο-καμωμένος. Σοβαρὸς μὰ γλυκομίλητος. Τὸ ντύσιμό του ὑπλό. Γκεῖζα φορεσιά καὶ ἴδιο χρώμα ρεπού-μπλικά.

Ο ΣΤΡΑΤΙΑΝΗΣ. Ἰσαμε πενήντα χρονῶν. Ὀψη καὶ ντύ-σιμο νοικοκυρῆστικα. Σουρισμένος μὲ παρὰ μoustάνι. Πάντα γελαστός καὶ μαζωμένος, καὶ μάλιστα σὰ μι-λάει μὲ τὴ γυναῖκα του.

Ο ΚΑΛΟΚΑΡΔΟΣ. 52—55 χρονῶν. Ντυμένος πλούσια καὶ τῆς ὥρας πάντα. Ρεντιγκότα μαύρη· χρυσὴ καδένα στὸ γέλενο. Λίγα γενάρια παρὰ καὶ μικρὴ φαλόκρα στὴν κορφή. Διγώνεται σὲ ὅλους σὰ μιλάει, περισσότερο σὰν εἶναι μπροστὰ ἢ γυναικα του.

9) Ἐτσι, φαίνεται, ἀπὸ τὴν καλὴ μεριά του, τὸ πήρανε τὸ θέατρο καὶ δύο φίλοι μας, ὁ Ρήγας Γκέλφης καὶ ὁ Παντε-λῆς Χόρς, καὶ γι' αὐτὸ κ' οἱ δύο τους, ὁ πρῶτος μὲ τὸν Γή-ταυρο καὶ ὁ ἄλλος μὲ τοὺς «Πετροχάρηδες», κομμάτια Ρωμαί-ικης σκέψης καὶ Ρωμαϊκῆς ζωῆς θὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὴ σκηνή.

μπροστὰ τους.

«Δὲν καρτεροῦμε τὴν αὐγὴ;»

«Χαρά στον ποῦ ἡ αὐγὴ τὸν εὐρῆ!»

«Μοῦ δειλίασες, λιβέντη!»

«Τὴ δειλίασα! Στὰ Γιάννινα θὰ πᾶμ· ὅλοι δε-μένοι.»

Μὲ χωρατὰ, πειράγματα πάσχουν νὰ κρύψουν τὴ λαχάρα τους τὰ παλληκάρια. Τρέμει ἡ καρδιά τοῦ καθενὸς καὶ τοῦ ἄλλου δὲν τὸ λείει. Ἀνῆφορος, κα-τήφορος, δὲν ἔξεραν ἂν πᾶν ἐμπρὸς ἢ πίσω· χρόνος οἱ ὥρες, ἔσωστο τὸ δάσος, ἀπόκρυμν, μὰ πὺς τὰ πόδια τὰ στερῶνε· ὁ φόβος! Τώρα περνοῦν ἐνὰ ζυ-γὸ, κρῦο φυσᾷ· τὸ ἀπονύχτερο ἐκεῖ ἀπάνω. Ποῦ νᾶμαστε; Οἱ φωτιές χαθῆκαν. Δεξιὰ νὰ κάμωμε ἡ ζερβά, πὺν εἶν' ὁ βορρᾶς καὶ πὺν εἶν' ὁ νότος; Κανέ-νας σας τᾶστέρια δὲ γνωρίζει;

Στὴν κορφή ἀνέβηκαν λαχνακισμένοι. Λεψὸ ξα-γνάντισαν τὸ μισοτέγγαρο νὰ μεταρρίξῃ ἀπάνωθι τους· σπαθᾶτο, μεγαλόπρεπο· πυρὸ καὶ ματωμένο· Ρίγος τσακίζει τὰ κορμιά, οἱ ψυχὲς μαργώνουν. Πί-σω, παιδιά! Ἐδῶθε πᾶει ὁ δρόμος στὴ Στρεβίνα.

Σοφτάδες! Σοφτάδες! Κρῦν, σφαγερὴ ἀκούει ὁ Παῦλος τὴ σαρκαστικὴ φωνὴ τοῦ Βουλοδήμου· σκύβει τὰ μάτια στὸ σκοτάδι· «Τί φεύγομε;» κα-

Ο ΔΙΔΥΚΑΝΤΟΣ. Έξι νύχτες, σιωπές, με δὴν κάπως ἀρρωστιάρινη. Σουριμένος. Τὸ ντύσιμό του ἀμελημένο. Τίποτα δὲν τοῦ ἀρέσει, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του. "Ὅτα μιλάει, λέει τὰ λόγια του ἀργά, κοφτό, ξεροβήχοντας σὸ ἀναμεταξύ. (Ὁ κ. Π. Δελαγιάννης μὲς τὸν παρουσιασὶς σὸ θέατρο ἀπαράλλαχτο Σιμόπουλο).

Ο ΓΥΔΑΙΣΤΟΣ. Διμοκοντόρος. Τριάντα χρονῶν. Ντύσιμο ξεπασμένο. Σουριμένος· τὸ μουστάκι του ἀλλὰ Κάϊ-ζερ. "Ὅχι τόσο συμπαθητικὴ ἡ φτυσιγγωμία του. Μιλοῦν πάντα μὲ στόμφο καὶ δίνει ρητορικὸ τόνο καὶ στίς ἀπλούστερες κουβέντες του. Κουβεντιάζοντας χειρονομεῖ καὶ ἀλλάζει κάθε λίγο καὶ θέση.

Η ΑΣΤΡΟΥΔΑ. Εἰκοσι πέντε καὶ ἑκατὸν χρονῶν. Σαθὴ μαλλιά, χτενισμένα ἀλλὰ Κλέο. Τὸ ντύσιμό της ἀπλὸ μὲ μὴ χάρη. Τὰ μουσείδια της συμπαθητικὰ, μὲ πού νὰν τὴ δείχνουν κόρη μὲ θέληση καὶ μὲ ἀποφασιστικότη. Σὰν κουβεντιάζει μὲ τὴ μητέρα της, σὸ πρῶτο μέρος γελαστή, σὸ τρίτο μελαγχολικὴ.

Η ΡΩΣΑΝΗ. Τριανταπέντε χρονῶν, μὲ πού φαίνεται νεώτερη. Χτένισμα καὶ ντύσιμο σφανταχτερὰ καὶ κοκκινο-ερωτικά. Κάπια χαρακτηριστικὰ ἐλαφρότητα στίς κουβέντες καὶ στὰ φερόματά της.

Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Ἰσαμε σαρανταπέντε περίπου χρονῶν. Σοβαρὴ ὄψη καὶ σοβαρὸ ντύσιμο, σκοῦρο χρώμα, ὄχι μαῦρο. Ἡ κουβέντα της βαρὺ καὶ τὰ φερόματά της τὸ ἴδιο. Δείχνει σὰ νὰ τρώγεται μὲ τὰ ρούχα της.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Στὸ σπίτι τοῦ Στρατίδη. Σάλα καὶ τραπεζαρία μαζί, φτωχικὰ μὲ φιλόκαλα στολισμένη. Δεξιά, ἓνα τραπεζάκι κορυθύνει, σὰ γραφεῖο, μὲ καλαμάρι, πέννες κτλ. καὶ μὲ χορτιά καὶ βιβλία σκρόπια πάνου. Ἀριστερά, ἓνα τριπόδι ζουγράφου, μὲ τὸ μπροστινὸ μέρος γυρισμένο πρὸς τὴ σκηνή. Στὸν τοῖχο, σὸ βάθος, κρεμασμένη εἰκόνα μεγάλῃ, σὲ χρυσὴ κορνίζῃ, πού γράφει ἀπὸ κάτω «**ΔΗΜΟΣ ΣΤΡΩΤΟΣ, ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**» καὶ πάνου ἀπὸ τὸ κάδρο, κολλημένη στὸν τοῖχο, κορδέλλα χαρτένια μεγάλῃ, μὲ μαῦρα χτυπητὰ γράμματα τυπωμένα «**ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ—ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ**».

Ἀπομνημόνεο. Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ σὸ μεσιανὸ τροπέζι, καθισμένη σὲ κορδέλλα, μπουλώνει κάλτσες. Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ στέκεται ὀλόρθῃ μπροστὰ σὸ τριπόδι, καὶ σκεδιάζει μὲ μολύβι σὸ χαρτί. "Ὅσο μπορεῖ κρύβει τὸ πρόσωπό της ἀπὸ τοὺς θεατές.

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (σὰ νὰ μιλάει μοναχὴ της). Ἄλλοι πού τῷχει ἡ κούτρα του, λέω γώ.....Μυαλό, μυαλό!Μὰ πού νὰ βρεθεῖ τέτιο ζαριζαδατικὸ δῶ

νένας τῶρα δὲ ρωτᾷ, δὲ μουρμουρίζει, δὲ φρενιάζει. Καμμένα εἶναι τὰ χάρτινα φτερά τῶν οἰστρων, ὁ ἀντάρτης ποιητὴς ἐξέχασε τὴ λίμνη τῶν καμῶν καὶ πύθων.

Ὁρθὴ πλαγιά, κακόδατῃ περνοῦν τὰ παλικάρια· ἀπάνω κάστρο τὶ βουνό, κάτωθε βούτζε ὁ βυθός, ποτάμι θὰ γκρεμίζονταν στοὺς βράχους· δασὰ κοντό-ρεικα, ἀγκαθερά χαμόκλαδα ἐφράζαν τὸ μονοπάτι. Σταμάτησαν γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἄλλοι ὀρθοί, ἄλλοι καθήσαν· δὲ μιλεῖ κανένας. Ἐνὰς τοὺς κάτι ὡς νὰ φουγκράσθῃ. Δὲν ἦταν τίποτε· θὰ πέρασε σὸ σὺ-δεντρο κανέν· ἀγρίμι. Προχώρησαν· σ' ἓνα λαγκαδι πᾶει ὁ δρόμος. Σταθῆτε, τί εἶν' ἐκεῖνο πάλι; Κουκουδάκια σκούζει. Κακόδουλο πούλι, ὡς νὰ μὴν τοὺς φτάνῃ ὁ τρόμος!

«Κάποια χαλάσματα, ἔρμη κούλια θὰν' ἐδῶν, εἶπε ὁ πλαγινὸς τοῦ Παύλου. Στὴν ἔρμη κούλια του πετάει ὁ νοῦς τοῦ Παύλου· γροικὰ σὸ χάλασμα νὰ σκούζῃ μέσα ἡ μάσσα. Τί πόνο ἐρχεσαι σὸ λογισμὸ σὲ τέτιες ὥρες, μάσσα!

Τῶρα καλὰ τὴν πάθωμε, ἄλλο ποτάμι μπρὸς μας! Βογγάει μὲς τὸ τρισκέτιδο, πέτρες, γκρεμοὶ οἱ ὄχτοι. Πίσω παιδιὰ. Ἐκεῖ πᾶει ἐν' ἄλλο μονοπάτι. Καρδιά! Στὴν τύχη, ὅπου μᾶς βγάλ' ἡ ἀ-

μέσα;....Ὁχι, μάσσα μου, τί μὲ γένναγες!...

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (ἤσυχῃ, δίχως νὰ τραβηχθεῖ ἀπὸ τὴ δουλιὰ της). Πάλι τὰ ἴδια, μητέρα, καὶ σήμερᾳ; Μέρες καὶ μέρες ἔχεις τῶρα πού τρώγεται δίχως λό-γο....Σὲ καλὸ σου!

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (κοροδοφτικὰ). Σὲ καλὸ μου!.. Ἄλλο δὲν ξέρεις ἐσύ....Τὸ ἴδιο καὶ ὁ πατέρας σου...Ὁ προκομένος....

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ. Ὁ καημένος! Δὲν τὸν εὐνοῦν τὰ βᾶσανά του καὶ οἱ σκοτούρες του!

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (σὰν πειραγμένη, ἀφίνοντας σὸ τραπέζι τὴν κάλτσα πού μπουλώνει). Τί μοῦ χῶ-θηκες κεῖ πίσω καὶ μοῦ κκαρίζεις σὰν τὴν κόττα;.. Οἱ σκοτούρες του!Γι' αὐτὸ τὰ πάμε, σὰ θέλει ὁ Θεός, πρίμα!...Κ' ἡ ἀρεντιά σου σὰ μωρὸ παιδί κᾶ-θεσαι ἐλὴ μέρα καὶ μοῦ ζουγραφίζεις καραβάκια....

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (παραπονεμένα). Καραβάκια;

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Εἴρω καὶ γώ! Καραβάκια, διαολάκια, ἀλογάκια...Ὅτε ζουγραφικὴ, πότε πιάνο, πότε διάδασμα...Κι ὁ πατεράκης σου σὲ καμαρώνει... Δὲν ἐρχεσαι, λέω γώ, νὰ στρωθεῖς καὶ λόγου σου στὴ δουλιὰ;

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (ζυγώνοντας τὴ μάσσα της·χαδε-φτικὰ). Μαννούλα μου, γιατί μὲ μαλώνεις ἄδικα; Δὲ σήκωσα τὸ τραπέζι; Δὲν ἐπλυνά τὰ πιάτα; Τί δου-λιὰ μούπες καὶ δὲν τὴν ἔκαμα;

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (μερῶνοντας). Δὲ λέω ὄχι... Μὰ τί χάνεις τὸν καιρὸ σου στᾶλλα, τὰ περιττὰ τὰ πράματα;

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ. Περιττὰ πράματα; Μὴν τὲ λές, μαννούλα....

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Περιττὰ βέβαια, περιττὰ! Ὁ γαμπρός δὲ θὰ σοῦ ζητήσει ζουγραφίες καὶ πιάνο καὶ φιλοσοφίες. Θὰ σοῦ ζητήσει νὰ ξέρεις νὰ βαστάς τὸ σπίτι του, νὰν τοῦ μαγερεύεις ὁμορφα φαγιά, νὰν τοῦ μπαλώνεις τίς κάλτσες του....νὰ, σὰν καὶ μένα.. νὰ κρατᾷς καλὰ τὸ νοικοκυριὸ σου...Μὲ τὸ πιάνο καὶ μὲ τίς ζουγραφίες δὲ γίνονται αὐτὰ...Καμάρωσε τὴ φιληνάδα σου, τὴν Παρθενόνη, τί τραβάει ἀπὸ τὸν ἄντρα της...Σπουδαγμένη καὶ αὐτὴ, μὲ τὸ πιάνο της καὶ μὲ τὰ γαλλικά της, μ' ἀπὸ νοικοκυριό, τίποτα. Κι ὁ ἄντρας της τὴ γκρινιάζει νύχτα μέρα....Γλυκὸ ψωμὶ δὲν τρώει μὲ τὸν ἄντρα της.

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (χαμογελώντας). Μαννούλα μου, μὴν τὰ ξετάζεις ἐτοὶ τὰ πράματα!...Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος πού κακοπερνάει ἡ καημένη ἡ Παρθενόνη..

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (κοροδοφτικὰ). Ἀμὲ ποιός,

κρη.

Ἐκινοῦν πάλι, ἀντικεικτὰ πατεῖ τὸ πόδι σὸ σκοτάδι. Πέτρες κυλοῦν, στὸν ἐγκρεμὸ βογγάει πάν-τα ὁ καταράχτης. Πάλι ἀλαφρίζονται, τουφέκι ἔ-πωσε κάπου· καὶ δεύτερο καὶ τρίτο στὴν ἀράδα. Τῶ-ρα εἶμαστε καλὰ, βᾶστα, καρδιά, τὸν τρόπο. Ἰσα, ἀνέβατε στὴν κορφή, νὰ πιάσωμε τὴ ράχη. Κάλλιο νεκροὶ παρὰ δεμῖνοι. Ἰσα. Ἀς ἀνέβῃ ὅποιος μπορεῖ. Οἱ τουφεκιές ἐπαψαν.

Σοφτάδες! Σοφτάδες! ἀκούει πάντα τὴ φωνὴ τοῦ λοχαγοῦ Βουλοδήμου ὁ Παῦλος.

Ἐπέρασε καὶ αὐτὴ ἡ τρομάρα γιὰ νάρθη ἄλλη. Μιὰ ράχη ξανακλεῖ τὸ δρόμο παραπέρα. Κάτι ὡς ἀν-τάρρα, σὰν καπνὸς φαίνεται πίσω ἀπ' τὴν κορφή της. Χωρὶ θὰ καίεται δίχως ἄλλο. Ὅποιου βαστά, ἄς τὴν ἀνέβῃ.

Ἐκεῖ ψηλὰ τί θέλωμε; Ζερβὰ νὰ κάμωμε. Ζερβὰ εἶναι τὸ ποτάμι καὶ δεξιά τὰ Γιάνινα. Δὲν ἔχω ὁ-ρεζὴ νὰ δῶ τὴν Πόλη. Δὲν ἀκουσες τίς τουφεκιές; Οἱ τουρκοὶ κατεδαίνουν.

Ἄλλὰ πού νὰ βρεθῇ ὁ δρόμος πίσω; Ἰσα λοιπὸν καὶ ὅπου τὸ βγάλει ἡ ἀκρη. Μαλακώτερα κ' ἐδῶ δὲν εἶναι τὰ στουρνάρια. Τὸ παλιοτσάρουχο μὲ βάρεσε. Κ' ἐμένα μοῦ σακάτεψε τὴ φτέρνα ἡ μπότα. Καὶ

παρακαλῶ;

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ. Ὁ λόγος πού κακοπερνᾷς καὶ λόγου σου μὲ τὸν πατέρα μου...πού κακοπερνᾷνε τόσα καὶ τόσα ἀντράγωνα, πού ἴσως νὰ περνοῦσαν ἀγγε-λικὰ ἂν ἔλειπε ὁ γάμος...

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (ξαφνιασμένα). Ἀντράγωνα δίχως γάμο; Ἐλα Χριστέ! (σταυροκοπιέται).

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (ἤσυχῃ ἤσυχῃ). Μάλιστα. Ἀν-τράγωνα μὲ ἀγάπη θεληματικὴ καὶ ἔχι μὲ ὑποχρεω-τικὴ ἀγάπη. Νὰ ζῶ ἐγὼ, ὁ ἄντρας σου, μαζί σου, γιὰτὶ σὲ ἀγαπῶ, γιὰτὶ τὸ θέλω ἐγὼ νὰ ζῶ καὶ ἔχι γιὰτὶ μὲ ὑποχρεώνει ὁ νόμος...Κάθε ὑποχρέωση, μαν-νούλα μου, εἶναι σκληριὰ καὶ ἡ ὑποχρέωση τοῦ γά-μου εἶναι δὲ καὶ ἂν εἶναι σκληριὰ ἀπὸ τίς βαρύτερες.. Τέτια σκληριὰ δὲν μπορεῖ ἡ ψυχὴ μου νὰν τὴ νιώσει...

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (κουνώοντας ἀπελπιστικὰ τὸ κεφάλι της), Τάναθεματισμένα τὰ βιβλία!...Μωρέ, στὴ φωτιά ἔλα τοὺς καὶ σὺ μαζί τοὺς, νὰν τοὺς κᾶ-νεις συντροφιά!...

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (τὴ χαδέβει). Μαννούλτσά μου, μὴ μούσαι κακιά.... Δὲ θέλω νὰ μούσαι κακιά, μαν-νούλτσά μου....

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (μερῶνοντας). Μοῦ 'σαι μιὰ!.. (Τὴν τραβάει στὴν ἀγκαλιὰ της νὰν τὴ φιλήσῃ. Κεῖνη τὴ στιγμὴ μπαίνει ἀπὸ τὴ μεσιανὴ πόρτα ὁ ΣΤΡΑ-ΤΙΔΗΣ).

Ὁ ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ (ἀλυφριά χειροκρετώντας). Μπρά-βο!...Ἔτσι, μάλιστα...Μονιασμένες νὰ σὰς βλέπω....

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (κατσουφιάζοντας ἀμέσως). Τί ἔκαμα, λέει;

Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ (πηγαίνοντας σιμὰ του καὶ πιέ-ροντας ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὸ καπέλλο). Μονιασμένες;.. Μὰ πάντα μονιασμένοι· εἶμαστε δῶ μέσα....(πᾶει καὶ ἀφίνει τὸ καπέλλο σὸν τροπέζι, πάνου στὰ χαρτιά).

Ὁ ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Μονιασμένοι· βέβαια.... Μὰ κα-μὰ φορὰ....

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ (πού ξαναπαίρνει τὴν κάλτσα καὶ ῥάβει). Το!...Ἐ!...Λέγε τῶρα..Ἐλα. Τὸν βρήκες;

Ὁ ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Μὰ, χριστιανὴ μου, δὲν μπο-ρεῖς νὰ μὲ ρωτᾷς, μὲ κάνεις καὶ τρέμω!...Πᾶει, τάχα... Ἡ ΑΣΤΡΟΥΔΑ. Πατέρα!...Ὁρεζὴ ἔχεις;

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Δὲν τὸν ἀφίνεις, παιδί μου, νὰ κάνει τὸ κέφι του;

Ὁ ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Τὸ κέφι μου; Χμ! Τὸ κέφι μου...Ἀς εἶναι καὶ τὸ κέφι μου.

Ἡ ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Οὐφ! Θὰ μᾶς πείς, βρε

τὰ φουσιέκια εἰκοσι ὀκτὼδες πᾶνε.

Σοφτάδες! Σοφτάδες!

Ἐσφυχισμένοι ἀνέδθηκαν τὴ ράχη οἱ ἀντάρτες· οὔ-τε ἀντάρρα, οὔτε καπνὸς, οὔτε χωριὸ νὰ καίεται βλέ-πουν. Τί νᾶταν; Νὰ γελαστοῦν τόσοι νομάτοι! Ἡρθε ἡ καρδιά στὸν τόπο της, ἀνασκάνουν μιὰ στιγ-μὴ καὶ ροβολοῦν τὴ ράχη ἀπ' τᾶλλο πλάγι. Ἀξα-φνα πάλι ὁ μπροστινὸς λαγγάει· σταματᾷ.

«Σιγά, παιδιὰ, σταθῆτε· πατήματα· νὰ, δὲν ἀκούς;

«Πατήματα εἰν' ἀλήθεια.»

«Ἐρχονται ἴσα πρὸς τὰ δῶ.»

«Ἀναμερίστε, πιᾶστε τὴν πλαγιά. Γεμίστε τὰ τουφέκια!»

Τὰ παλικάρια παραμέρισαν, ταμπουρωθῆκαν σὸ σκοτάδι. Βαστᾶνε τὴν ἀναπνοή, μὰ οἱ καρδιές χτυποῦνε σὰ σφυρὰ στίς πέτρες πού ἀκούμπᾷ τὸ στῆθος. Ἀγάγια προχωροῦν τὰ βήματα, ἓνας δὲν εἶναι, εἶναι πολλοί· τοὺς κρύβουν τὰ κλαριά καὶ τὸ σκοτάδι.

«Μὴν κουνηθεῖ κανεὶς, ἀφήστε νὰ ζυγώσουν.»

«Νὰ τοι, δές, σειοῦνται τὰ κλαδιά.»

«Ῥῶτα ποιεῖ εἶναι, πρὶν ζυγώσουν!»

«Τίς εἰ;»

ἀδερφέ ; Τονέ βρήκες ; Δὲν τονέ βρήκες ;
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Τονέ βρήκα.
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Καὶ τί τοῦπες ; Καὶ τί σοῦπε ;
 Θὰ μᾶς τὸ κάνει ;
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Ἐγὼ νᾶν τοῦ τὸ πῶ ; Μὴ χε-
 ρότερα ! Καὶ πῶς νᾶν τοῦ τὸ πῶ ;
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Νά, μὲ τὸ στόμα σου. Μπᾶς
 καὶ μουγκάθηκες ; ...Τότε τί τοῦπες ;
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Νὰ περάσει ἀπὸ δῶ καὶ θὰ πε-
 ράσει σὲ λίγο...
 Η ΑΣΤΡΟΥΛΑ (χαρούμενα). Θὰ περάσει ;
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Καὶ τί νᾶν τὸν κάνουμε νὰ
 περάσει ; Νὰ μᾶς φουσκώσει μὲ τίς ἀερολογίες του ;
 Η ΑΣΤΡΟΥΛΑ. Ἀερολογίες ὁ κ. Δήμος ; Τί
 λές, μητέρα ;
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Ἀερολογίες ὁ Στρωτός ; Σὲ
 καλὸ σου !...
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Ὅχι τί ; Κουδέντες τετρά-
 παχες καὶ δουλιὰ τίποτα ! Ἀγία, λόγια ! Καὶ μὲ τὰ
 λόγια δὲ γιομίζει τὸ στομάχι !...Νὰ μᾶς κάνει τὸ ρου-
 σφέτι, νὰ βρεῖ μιὰ θεσούλα καλὴ γιὰ τὸν Κωστή μας..
 Τώρα μάλιστα ποὺ φτάσανε οἱ ἐκλογές κ' ἔχει τὴν
 ἀνάγκη μας...
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ (ξαφνιασμένα). Ἐχει τὴν ἀνάγ-
 κη μας ;...Ἐχει τὴν ἀνάγκη μας ὁ Στρωτός ;
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Βέβαια ! Καλὰ τονέ δουλεύεις..
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Καὶ καλὰ μὲ πλερώνει...
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Οὐ !...Πλερωμὴ δά !...
 Η ΑΣΤΡΟΥΛΑ. Μὰ δὲν ἔχεις δικιο, μητέρα.
 Η ΣΤΡΑΤΙΔΑΙΝΑ. Σώπα σύ !...Ὅριστε, μας !...
 Κ' οἱ σπορές μας τώρα...
 Ο ΣΤΡΑΤΙΔΗΣ. Ἀστρούλα, σῦρε κάμε μου ἕναν
 καφέ, παιδί μου.
 Η ΑΣΤΡΟΥΛΑ. Ἀμέως, πατέρα (φεύγει).
 (Ἀκολουθεῖ)

ΟΝΕΙΡΟ ΘΑΝΑΤΟΥ

Γιὰ ἕναν ὥραϊο καὶ νέο ποιητὴ ποῦ συγχρὰ
 τὸν ὠνευρέτηκα πεθαμένο.

Στὴ δεικτοστράτα ποῦ συνείθαγες
 Νὰ περπατᾷς ὅλα τὰ βράδια,
 Εἶδα τὴν πένθημη κηδεῖα σου
 Μέσ' ἀπὸ γίσκους καὶ σκοτάδια.

Μαῦρα εἶταν ὅλα, ἀδοκίμοιστε,
 Ὡσὰν τὸ χρώμα τῆς ψυχῆς σου,

Καμμιά ἀπάντηση·

«Τίς εἶ ; τίς εἶ ;»

Τὰ κλαδιά ἀνταρθεύονται, μεγάλος σάλαγος τα-
 ράζει τὸ σκοτάδι.

«Ἐρχονται ἀπάνω μας», φωνάζει κάποιος ἀπὸ
 τοὺς δεκάξη.

Μπᾶμ, μπῶμ ! Διπλώνει ὁ θόρυβος, σκορπᾷ.
 τρίζουν, τσακίζονται κλαδιά, κατρακυλοῦν λιθάρια
 στὸν γκρεμό, βροντᾷνε.

Τοῦρκοι θάταν κ' ἔφυγαν, σὺν ἄκουσαν τουφέ-
 κια. Ἀνάσταν τὰ παλικάρια, σηκώθηκαν. Μὰ τώ-
 ρα ποῖος τρὶβᾷ μπροστά, ἀλλὰ καὶ ποῖος τὸ πρω-
 τολεῖ τό : Πᾶμε πίσω !

«Σταθῆτε, δὲν ἀκούτ' ἐκεῖ ;

«Σὰ βογγητό.»

«Κ' ἐμένα πρὶν μοῦ φάνηκε πῶς κάτι ἐπесе μὲ
 τὸ τουφέκι.

Ὁ ἕνας ντράπηκε τὸν ἄλλον καὶ προχώρησαν
 στὸ μονοπάτι.

Φτωχὸ γελᾷ, ἀγία ἄς μείνῃ ἡ θύμησή σου. Τώ-
 ρα μαντεύουν τὰ παλικάρια ποῦ θάπεσαν κ' οἱ του-
 φειές ποῦ τοὺς ἐτρόμαξαν πρωτύτερα μὲς στὸ λαγ-
 κάδι. Ποῖος ἐρριξε ; ἕνας τὸν ἄλλο ἀναρωτᾷ, μὰ
 ποῖος τὸ λείει ; κ' ἐκεῖνοι πῶρριξαν, τὸ ξέρου κ' οἱ

Ποῦ κλειοῦσε ὅλα τ' ἀλλόκοτα ὄνειρα
 Κ' ὅλους τοὺς πόθους μᾶς ἀβύσσου.

Τὰ δέντρα γέγρνανε στὸ πέρασμα

Στεγνὰ γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσουν

Καὶ τὰ κοράκια δὲν ἀμέλησαν

Νὰ ρθουν νὰ σὲ μοιρολογήσουν.

Κ' ὅλος ὁ κόσμος ποῦ φαντάστηκες

Στὰ ξωτικά σου τὰ τραγοῦδια,

Ἀκολουθοῦσε τὴ νεκρὴ πομπή

Κρατῶντας ἄλκυα λουλούδια

Κ' ἀνταμωμένοι εἶταν οἱ γίγαντες

Μὲ τίς ξανθὲς τίς ἡλιομάνες,

Ἀνθρώποι ἀλλόμορφοι καὶ τέρατα

Θεοὶ καὶ νᾶνοι κ' αἰγιῶνες.

Καὶ χίλια πλάσματα ἰσκιόμετωπα,

Μορφὲς συμβολικὲς τοῦ Ἀγνώστου,

Ὅπου σεργάσουν, αἰτοφτέρουγε,

Διψῶντας τὸ κρυμμένο φῶς τον.

Καὶ τῆς γλυκίᾳς σου νύκτος οἱ ἔρωτες

Χλωμοὶ σὰν τὸ φθινόπωρο κ' ἐκείνοι

Γιὰ τὸ φιλεῖ σου τὸ ἄχαρο σιμόσανε

Τὴ σκοτινὴ σου κλίνη,

Νὰ πιοῦν ἀπ' τὰ σβυσμένα χεῖλη σου

Θανατοροῦ νεροῦ σταλαγματιά,

Ἀποσταμένοι ἀπὸ τὸ φῶς, γυρεύοντας

Μ' ἄσβεστο πόθο τὴ στεγνὴ βραδιά.

Κ' ἡ Ἀραπίνα ἡ μαύρη Μοῦσα σου

Ποῦ σοῦχε μάθει νὰ σφυρᾷς

Τὸ ἄγριο γιοργκάνι στὰ ρημόσπια

Καὶ στὰ μνημόρεια σὰ βαλμάς,

Σὰν ἀδερφή καὶ σὰν ἀγαπητικιά

Κ' ἀπάνω ἀπ' ὅλα σὰ μητέρα

Μὲ τὰ μαλλιά λυτὰ σὰν ἔρεβος

Μέσα στὸν ἄτρεμον ἀγέρα,

Τὰ ξόρκια τῆς καὶ τ' ἀφορέσματα

Στὴν Πλάση αὐτὴ ποῦ σὲ ξεπλάθει

Ρίχνει, ξεσκίζοντας τὰ στήθη τῆς

Μὲ φορμακίᾳς ἀγκάθι,

Καὶ τῶν κοράκων συνοδεύοντας

Κραξίξες κ' οὐρλιάσματα τῶν σκύλων,

Ἄλλοι ! τ' ἀτέλειωτα τραγοῦδια σου

Τελιώνει στὴ νυχτιά τῶν θρύλων...

Παρίσι, φθινόπωρο 1907.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ
 Φρ. χρ. 10.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κίосκια (Σύνταγμα, Ὀμόνοια,
 Ἐθν. Τράπεζα Ἑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχίό-
 δρου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
 ροδρόμου (Ὀμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη
 (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα
 «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρὺ στὴ
 Βουλὴ).

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς
 χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἔργον φιλάνθρωπίας.—Οἱ παράδες τῆς στα-
 τιστικῆς—Γιὰ τὴν «Ἀρρωσὴ δούλα». —
 Ὁ Μερκούρης.

ΠΑΥΤΗΚΕ ἕνας γέρος κλητήρς τοῦ Ὑπουργείου τῆς
 Δικαιοσύνης, πολὺ γέρος καὶ πολὺ παλιὸς κλητήρς, ἀπὸ
 πενήντα ἡλικίᾳ χρόνια ἔμενε σ' αὐτὴ τὴ θέσιν καὶ κατένευε
 Ὑπουργὸς δὲν τὸν κούνησε. Καὶ παύτηκε ἀπὸ τὸν κ. Βοκό-
 τόπουλο, ὅχι γιὰ τὴν κουφάλας πιά καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κά-
 νει τὴν ἐπερσεῖα του, παρὰ γιὰ τὴν ἀνάγκη νάδιασετὶ ἡ
 θέσιν καὶ νὰν τὴν πάρει κάποιος Συριακὸς ψηφοφόρος τοῦ κ.
 Ὑπουργοῦ.

Τὸ ζήτημα ἤρθε καὶ στὴ Βουλὴ· μίλησαν κἄνα δυὸ βου-
 λευτάδες, καὶ ὁ κ. Ράλλης κατηγόρησε τὸν Ὑπουργὸ γι' ἄθρω-
 πο χωρὶς καρδιά, ἀπὸ πῆταξε ἕνα γεροντάκι στοὺς πέντε
 δρόμους. Τί θαρρεῖτε πῶς ἀπάντησε ὁ κ. Βοκοτόπουλος ; Ἀ-
 κοῦστε.

— Δὲν τὸν ἄφισα ἀπροσάτευστο, εἶπε, μὰ τὸν τοποθ-
 τησα σ' ἄλλῃ θέσιν.

— Καὶ σὲ ποιά θέσιν ; τότε ρωτᾷ ὁ κ. Ράλλης.

— Νά, χάριν φιλάνθρωπίας θὰ μισθοδοτεῖται ἀπὸ
 τὴν πλίστων τὴν προσωριμῆν διὰ τὴν στατιστικὴν !»

Καταλαβαίνετε ; Ὑπάρχει κάποιον κοντύλι γιὰ ὁρισμένο
 σκοπὸν στὰ χεῖρα τοῦ Ὑπουργοῦ, καὶ τὸ κοντύλι αὐτὸ ἀπὸ
 νὰ ξοδιάζεται ἐκεῖ ποῦ πρέπει, χρησιμεύει γιὰ νὰ μπαλῶναι
 τίς κομπιμάς του ἀνάγκης ὁ κ. Βοκοτόπουλος. Καὶ τὸ μο-
 λογάει μπροστὰ στὴ Βουλὴ, δηλ. μπροστὰ στὸ ἔθνος, μὲ τό-
 ση ἀδιαντροπία.

★

ΣΤΑ παραπάνω μπορεῖ κανεὶς νὰ προστεῖ καὶ τοῦτα·
 στὸ ζήτημα τῆς Στατιστικῆς εἴμαστε πίσω, πολὺ πίσω, καὶ
 ὅλοι τὸ φωνάζουν πῶς μᾶς χρειάζεται ἡ Στατιστικὴ καὶ ὅ-
 λοι, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μερῇ, ταμπουρνᾶνε πῶς δὲ μᾶς περισ-
 σεύουν παραδες νὰν τοὺς ξοδιάζουμε γιὰ τέτοιες πολυτέλειες.

ἴδιοι τάχα ;

Σοφτάδες ! Σοφτάδες ! ἀκούει πάντα πίσω τὴ
 χλευαστικὴ φωνὴ τοῦ Βουλοδήμου ὁ Παῦλος Γέρα-
 κας, φεύγοντας μὲ σκυρτὸ κεφάλι στῆς νυχτὸς τὸ
 σκότος. Ἀλλὰ τὸ σκότος ἔρχισε νάριωνῃ καὶ ὁ δρό-
 μος τῶν παλικαριῶν μὲς τὴν τραχεῖα ἐρημιὰ δὲ
 βρίσκει τέλος. Ὁρνίθια αὐτιάζονταν, μὰ κατοικία
 ἀνθρώπινη δὲν ἀπαντοῦσαν· ἕνα ἐρμολύσι κάπου πέ-
 ρασαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ χωρὶς καντύλι καὶ ὁ μῦλος ποῦ
 σταμάτησαν, σὲ μιὰ ἄγρια λαγκαδιά, κλειστός κ' ἐ-
 κεῖνος, ρημαγμένος· βογγαίει θλιμμένα τὸ νερό, ἡ
 φτερωτὴ δὲν ἀναδεύει. Βουβὴ ἐρημιὰ ἀπέραντη σ' ὁ-
 λὸν τὸν τόπο.

Ἐάφνω σκιά ξεχώρισ' ἕνας τους στὸ θαμπογά-
 ρμα· ἄνθρωπος εἶταν κ' ἔφρευε. Ἐ, πατριώτη,
 τοῦρκος, φάντασμα, ὅ,τι καὶ ἂν εἴσαι, στάσου !
 «Τί θέλετε ;»

«Τὸ δρόμο νὰ μᾶς δείξης στὴ Στρεβίνα.»

«Στρεβίνα δῶ γυρεύετε ; θὰ φτάσουν κεῖ πρὶν ἀπ'
 τ' ἑσᾶς οἱ τοῦρκοι.

«Τί ; Τοῦρκοι ; ποῦ εἶν' οἱ τοῦρκοι ; Τί ἔγινε ;
 Πές, τί ξέρεις ;»

«Νά, πλάκωσαν, τσοῦζουν φωτιά, ἄλλοι καὶ τρι-
 σαλλοὶ μᾶς τοὺς ραγιαδες.»

«Γλήγορα, δείξε μας τὸ δρόμο στὴ Στρεβίνα.»

«Στρεβίνα δῶ ; Ἐδῶ σ' ἐστὶν ὁ Ἀγιώρη. Μὴ
 στέκεστε, σύρτε νὰ σμίξετε τὸ στρατὸ ποῦ φεύγει.»

«Στὸ δρόμο βγῆτε μας !»

«Πᾶω νὰ γλυτώσω τὰ γελάδια, ὁρί, νὰ τὰ λακ-
 κίσω στὰ ρουμάνια.»

«Γλύτωσε πρώτα ἐμᾶς.»

«Ἀμᾶν, βρέ παλικάρια !»

Ἡ κᾶνα τοῦ πιστολιοῦ τοῦ Παύλου γυάλισε μὲς
 τὸ θάμπωμα· τὸν τοῦρκο ἔφρευε ὁ ραγιας, τοῦ ἄν-
 τάρτη ἔγινε ὁδηγός, ποῦ ἔφρευε καὶ αὐτὸς τὸν τοῦρ-
 κο. Φτερά ἔκαμν τὰ δεκαφτὰ ζευγάρια πόδια. Τα-
 ροῦχι δὲ βαροῦσε πιά, μπότα δὲν ἐσφιγγε. μὲς τὰ
 ρουμάνια σκόρπιζαν τᾶχρηστα πιά φουσεῖα. Χάρα-
 ξε ἡ αὐγὴ, ὁμορφὴ αὐγὴ στὴν ὁμορφιά τῆς Ἠπει-
 ρος, ὅταν ὁ Παῦλος κ' οἱ συντρόφοι του ἐπύρναγαν
 τὸ ξύλινο γιοφύρι τοῦ παταμοῦ, ποῦ τοὺς ἔκοβε παν-
 τοῦ τὸ δρόμο ὅλη τὴ νύχτα. Τάηδόνια κελαδοῦν
 κ' ἐδῶ, μὰ ποῖος τᾶκούει τάηδόνια !

Τρεῖς ὥρες ἔστειλε στὸ πόδι ἐκεῖ ἕνας λόχος·
 περιμένε ἕναν ἄλλον ἀπὸ τὰ βουνά, μαζί νὰ ὑποχω-
 ρήσουν. Ἀπ' τὰ μεσάνυχτα τὸν εἰδοποίησαν, ἦρθε
 ἡ αὐγὴ καὶ αὐτὸς ἀκόμα δὲν ἐφάνη. Μὲ βίλα κρατοῦ-
 σε ὁ ἀξιωματικὸς τὸ λοχαγὸ του, ποῦ ἤθελε νὰ μὴ

Νά, όμως πού οικονομιοῦνται ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ λίγοι πα-
ράδες καὶ τοὺς παράδες αὐτοὺς ὁ κάθε Ὑπουργὸς τοὺς μοι-
ράζει σὰν κούρδα ὅπου τὰρέσει.

Ὁ κ Βοκοτόπουλος, νὰν τῷ γέτε γιὰ σίγουρο, ἂν εἶταν
Ὑπουργὸς τῶ Ναυτικῶν, εἶταν καλὸς νὰ μᾶς πεί, γωρὶς
νὰ μᾶς ξαφνιάσει καθόλου, πὼς τὸ δεῖνα γεροκλητῆρα τοῦ
Ὑπουργείου του τὸν ἔβαλε νὰ μισθοδοτεῖται, χάριν φιλαν-
θρωπίας, ἀπὸ τὸ ταμεῖο τοῦ Ἑθν. στέλου καὶ τὸν τὰδε κο-
ματάρχη του τὸν διόρισε... ναύαρχο. Καὶ ἡ Βουλὴ ἂν τὰ-
κουγε αὐτὰ καὶ... θὰ χασμουριότανε.

★

ὍΣΟ δημοσιεύσανε στὸ «Νουμά» τὸ τελευταῖο ρομάν-
τζο τοῦ Ψυχάρη ἢ Ἄρρωστ, δούλα, πολλοὶ φίλοι μᾶς
γράφανε φανερώνοντάς μας τὸν ἐνθουσιασμό τους γιὰ τὸ νέο
ἔργο τοῦ Δασκάλου. Τὰ παθήματα καὶ οἱ περιπέτειες τῆς
δυστυχῆς, μὰ καλοφύχτης Κατινούλας, ὁ ἀγῶνας ὁ ἀλέφουγος
τοῦ σοφοῦ ἀφεντικοῦ τῆς γιὰ νὰ τὴν τραβήξει ἀπὸ τὸν ἄδη,
πού ἡ ἐπιμονὴ ἀρρώστια τῆς μέρα μὲ τὴ μέρα στὴν ἐσπρω-
χνη, — συγχινῶσανε τοὺς ἀναγνώστες μας ἀρκετὰ βαθιά.

Μὰ τὸ πρῶμα νομίζουμε πὼς δὲν εἶναι ἴσαμε καὶ ἡ
δουλιὰ τοῦ Ψυχάρη, δὲ στέκει μόνο σὲ ἀψιγλή αἰτία ἐπειδὴ
μᾶς παράστεινε τόσο ζωντανὰ τὰ ἱστορικὰ τῆς ἀρρωστῆς
δούλας κ' ἐπειδὴ μᾶς μίλησε τόσο φωτεινὰ γιὰ τὸ μεγάλο
ζήτημα τῆς υἱίας. Ἡ ἀληθινὰ μεγάλη του δουλιὰ εἶναι,
τὸ πὼς εἰδείξε μ' αὐτὸ τὸ ρομάντζο τὴν τρανὴ δύναμη τῆς
δημοτικῆς μας, πὺς στάθηκε τόσο ἱκανὴ νὰ ζουγραφίσει πι-
στὰ καὶ τεχνικὰ ἕναν κόσμον ἀλάκαιο — καὶ τέτοιον κόσμον
πού κλεί τὸ ρομάντζο, ἀπὸ ἀλάνι ἴσαμε κουζίνα, ἀπὸ τὴν
ἀπλοχωριά τῆς ἐξοχῆς, ἴσαμε τὴν γλαυὴ τῆς πολιτείας, ἴ-
σαμε τὴ λυπητέρη συμπερικυκλωσιὰ τοῦ νεοκωμείου.

Ἦνας βαθὺς κριτικὸς, — σὰν τὸν Παλιούρα, νὰ πούμε
— τί λογὴς λογὴς συμπεράσματα δὲ θὰ μπορέσει νὰ βγάλει
ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτό, τὴ μέρα πού θὰ κριθεῖ πλατιὰ κ' ἐπι-
στημονικά ἡ μεγάλη δουλιὰ τοῦ τιμημένου καὶ σοφοῦ μας
πρωτεργάτη τῆς Ἰδέας.

★

ΓΕΙΑ ΣΟΥ, Μερκούρη! Ἡ Κυβέρνηση πολεμᾷ, μέ-
σο τοῦ Νομάρχου τῆς, τὸ Δῆμο μας, μὰ κι ὁ Μερκούρης
πού δὲ χωρατεύει, ἀρχίσε νὰ τριέει τὰ δόντια του καὶ νὰ φο-
βερίζε πὼς θὰ παρατιγθεῖ κι αὐτὸς καὶ τὸ Δημοτικὸ Συβού-
λιο, ἂν ἡ Κυβέρνηση δὲν πᾶψει τὸν κλεροτοπόμενὸ τῆς καὶ
δὲν τὸν ἀφίσει νὰ δουλέψει γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἀθήνας, ὅπως
αὐτὸς ξέρει.

Ὁ Μερκούρης φοβερίζε μὰ εἶναι Ἀρβανίτης ὁ Μερ-
κούρης καὶ δὲ θὰ περιοριστεῖ μονάχ' στὶς κούφιες φοβέρες.
Τέχουμε γιὰ σίγουρο πὼς ἂν ἐξακολουθήσει ἡ Κυβέρνηση νὰν
τὸν πολεμᾷ, ἂν τῆς πετάξει τὸ Δημαρχεῖο κατὰμουτρα
καὶ θὰ ρίξει ἀπὸ τοῦ ὅλη τὴν εὐτύχη γιὰ ὅ, τι γίνεϊ ὑστερα.

Ἡ «Ἀκρόπολις» τῆς Τετάρτης τὸ τέτοιο παληκαριεῖο
φρόνιμο τοῦ Μερκούρη τὸ χαιρετᾷ ὡς ἀρχὴ τῆς Ἐλληνικῆς
Ἐπανστάσεως πού ὅλοι τὴ ζητᾷμε. Καὶ εἶναι στ' ἀλήθεια
ἀρχὴ καὶ πολὺ καλὴ μάλιστα.

προσμεῖνουν ἄλλο, οἱ στρατιῶτες ἐμουρμούριζαν καὶ
βλαστημοῦσαν.

«Πῆγες, μωρέ, τοῦ τόπος;» ξαναρωτοῦσε ὁ λο-
χαγὸς γιὰ ἑκατοστὴ φορὰ ἕνα λογία.

«Πὼς δὲν ἐπῆγα! ψέμμα θὰ σὲ πῶ;»

«Καὶ τί σοῦ ἀπάντησε;»

«Μ' ἔδρισε, ὅπως σὲ εἶπα.»

«Ποῦ τὸ βόνησε στὰ κατὰδραγα καὶ τῶπτε!»
ἔλεγε κ' ἐξανάλεγε ἀνυπόμονος ὁ λοχαγὸς στὸν ἀ-
ξιωματικὸ του.

Τὸ λόχο τοῦ Παλιούρα ἐπρόσμεναν ἐκεῖ κι ὁ στυ-
ραετὸς πού ἔφερε χτὲς τὸ μῆνυμα στὸ λοχαγὸ Λαχ-
τάρα γιὰ τίς δυὸ χιλιάρες, ψέμματα δὲν εἶπε.

«Δὲν τὸ κουνῶ ἀπὸ δῶ», ἀπάντησε ὁ γενναῖος
λοχαγός, ὅταν τὸν εἰδοποίησαν νὰ ὑποχωρήσῃ.

«Στὰ ταμπούρια, παιδιὰ!» ῥέκαζε καὶ πού ταμ-
πούρια; Τί τῆθελαν; Κουτοὶ θάταν οἱ τούρκοι νῆρ-
θουν ἴσα ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν Γιαννίνων; Στάνες τρι-
γύρω, χόρτασε ὁ λοχαγός, κι ὁ λόχος του τὴν πρέ-
τζα καὶ τὸ χλωροτύρι.

«Κ' ἐγὼ τὸ πίνω», ἔλεε μὲ τὸ νοῦ του ὁ ὑπολο-
χαγὸς Γιαταγάνας, «μὰ ὡς αὐτοῦ δὲν καταναίνομαι.»

Ἐτρόμαξαν νὰ βάλουν τὸν ἀγριεμένο καπετὰν
Παλιούρα τῆ ἄλλο, πού εἶχε ὁ λόχος γιὰ νὰ σέρνῃ
τὰ φουσίκια. Παρατήσαν αὐτὰ καὶ φόρτωσαν τὸ λο-
χαγὸ τους.

«Ποῦ πᾶμ' ὁρί; Στὰ Γιάννινα θὰ πᾶμε, ποῖος
τὸ λέει νὰ πᾶμε πίσω;» ἐφώναζε ὁ λοχαγός.

«Ἀχ, στὰ Γιάννινα!» ἐκαύγαζε κι ὁ λόχος ρο-
βολῶντας στὸ σκοτάδι ἀπὸ τὰ βράχια, ὅσο πού ἔ-
φθασε ἡ πομπὴ μὲ τὴν αὐγὴ μαζὶ στὸ ξύλινο γοφύρι
τοῦ Λούρου μὲ τὰ πράσινα νερά τὰ κοιμισμένα.

Ἦρθε ἡ καρδιά στὸν τόπο τῆς, ὅταν πατήσαμε
τὸ δρόμο τὸ μεγάλο. Πιὰ δὲν τὸν χάνομε, μᾶς βγά-
ζει ἴσα μὲς τὴν Ἄρτα. Παλιὰ λημέρια μας, καλῶς
νὰ μᾶς ξαναδεχθῇτε.

ΓΑΜΟΙ

Λάβαμε τὸ ἀκόλουθο ἀγγελτήριο·

ΓΕΩΡ. Δ. ΣΚΟΠΕΛΙΤΗΣ

ΚΑΙ

ΒΑΓΓΕΛΑ ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑΝΤΗ

Στεφανωθήκανε στὸ Μεσαῖο Καρλόβασι

στὶς 29 τοῦ Νοέβρη 1907.

Ὁ Σκοπελίτης εἶναι ὁ φίλος μας ὁ Λαβασαγγα
πού δημοσίεψε τὰ ὁμορφα Μανταγκασκαριανὰ παρα-
μῦθια δῶ καὶ λίγους μῆνες στὸ «Νουμά», ἐμπορευέ-
ται στὴν Ἀναλαθά τῆς Μανταγκασκάρης καὶ
κατέθηκε στὴν πατρίδα του, τὴ Σίμο, γιὰ νὰ παν-
τρευτεῖ. Τώρα ξαναγυρίζε στὴ Μανταγκασκάρη μὲ
τὴ διαλεχτὴ συντροφίσσά του καὶ μὲ τίς γκαρδικιὰς
εὐκὲς τῶ φίλων του.

Ἡ «ΔΙΑΠΛΑΣΗ» ΚΑΙ ΤΑ ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΑ

Καὶ προχωροῦμε παρὰπέρα. Μπαίνουμε στὰ γε-
μάτα μῖσα στὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα, πού μπροστὰ του
τύφλα νῆχουν ὅλα τὰ καμώματα τῶν βλαχοδήμαρ-
χων καὶ τῶν ἄλλων κομματάρχων. Διαβάστε τὰ
παρακάτω κι ἂν θέλετε κλάψτε ἢ γελάστε. Μὰ ἐγὼ
θαρρῶ πὼς πρέπει νὰ κλάψουμε, ἐπειδὴ τὰ κακόμοι
ρά τὰ Ρωμιόπουλα ποτίζουνται ἀπὸ τὰ τώρα τὸ
δηλητήριο πού σκοτώνει καὶ τὸ Ἑθνὸς· σέρνουνται
ἐθελὰ τους ἀθῶα σραχτάρια στὸ βωμὸ τοῦ ἀχόρτα-
γου αὐτοῦ Μολώχ, πού λέγεται κόμμα : «Ἀπο-
σκιρτησάντων ὅλων τῶν φίλων μου ἀπὸ τοῦ Ὀνει-
ροπόλου, ἀποσκιρτῶ κ' ἐγὼ ἀσπρίζων τὸν Μαρμα-
ρωμένον Βασιλῆαν καὶ δίδων ἕνα ΜΑΥΡΟΝ ΔΑ-
ΓΚΩΜΕΝΟΝ εἰς τὸν Ὀνειροπόλον. — Ἡμέρα τῆς
Ἑλευθερίας» (Σημείωμα : Γράψε, παιδί μου, στὴ
Διάπλαση νὰ σοῦ ἀλλάξῃ τὸ ψευτόνομα καὶ νὰ σοῦ
δώσῃ τὸ πιὸ ταιριαστὸ ΔΟΥΛΙΟΝ ΗΜΑΡ). Πὼς
σὲ φαίνεται αὐτὴ ἡ ἀποσκίρτηση; Ἐγὼ θαρρῶ,
ὅτι δίνεται στὰ Ρωμιόπουλα ἕνα πολὺ καλὸ κι ὁ-
μορφο μάθημα γιὰ νὰ καλλιεργήσουν καὶ τὴν ἀστά-
θεια τοῦ χαραχτήρα, νὰ συνηθίσουν ἀπὸ τώρα νὰ
πηδοῦν ἀπὸ στρογγυὰ σὲ στρογγυὰ πολιτικῇ. Καὶ
φτιαδῶ μὲ τὸ νοῦ μου τώρα τὴν τρομερὴ εἰκόνα τοῦ

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ περασμένο φύλλο.

Τὸν ξάδερφό του Βουλεδῆμο ἀπάντησε ὁ Πκύλος
Γέρακας κοντὰ στὴ γέφυρα τῆς Ἄρτας. Τὸν εἶχε
βαρέσει κι ἐκεῖνον τὸ ταχυοῦχι κ' ἐγύριζε κἀραβο-
τσακισμένος μὲ τοὺς εὐζωνές του, καθάλλα σ' ἕνα
παλιομούλαρο.

«Ἐ πὼς τὰ βλέπεις τώρα, ξάδερφε; Σμίξαμε
πάλε!» ἐφώναζε ὁ λοχαγός, σὰν εἶδε τὸν ἀντάρτη.

«Μὰ δὲ μοῦ λές, πὼς ἔγινε;» ρώτησε σιγαλὰ
ὁ τελευταῖος, σιμώνοντάς τον.

«Πῶς θὰς νὰ γίνῃ! Νά, σθάρνα μᾶς πῆραν,
σθάρνα πῆραμε κ' ἐμεῖς τοὺς ἄλλους πίσω κι ὅποιος
πρωτοφύγῃ. Κεῖμας μονάχα τὸ παιδί, τὸν ἔφεδρο
ἐκθυπολοχαγὸ μου· ἤθελε νὰ μὲ σηκωθῇ ὀρθός, σὰν
τὸν Καρσιόκακῃ καὶ τοῦ τὴ φύτψαν στὸ γόνα. Ὅθ
τὸν ἐξουμάνουν κι αὐτονοῦ τὰ αἵματα, ἂν γλυτώ-
σῃ...»

Εἶπε ὁ λοχαγός καὶ χτύπησε μὲ τὴν ἄκρη ἀπ'
τὸ καπίστρι τὸ κουτσὸ μουλάρι. Ἀπὸ τὸ λόχο του
πίσω δὲν ἤθελε νὰ μείνῃ.

Ὁ Παῦλος στάθηκε καὶ πρόσμενε τοὺς σύντρο-
φούς του. Ἴδιο μουλάρι ἔφερε πίσω καὶ τὸν ἀντάρ-
τη ποιητῇ, χτυπημένον κι αὐτὸν ἀπὸ τὴ μπότα.
Ἐρχονταν δίπλα δίπλα μὲ τὸ λοχαγὸ Παλιούρα,
παλιὸ του γνώριμο. Σκυφτὰ εἶχαν τὰ κεφάλια τους
καὶ κουβεντιάζαν ἤσυχα· ἡ ὄψη καὶ τῶν δυὸ εἰδείχνε
πὼς εἶχαν ξεμεθύσει.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

μελλομένου Ρωμιὸ ἐκλογία, πού θὰ πᾶν νὰ ψηφί-
σῃ μὲ λύσσα, πού θ' ἀνακατευτῇ στὸν ἐκλογικὸν ἀ-
γῶνα μὲ μανία, πού θὰ εἶναι πρῶτος καὶ καλλίτε-
ρος στὶς διαδήλωσες καὶ θὰ οὐρλιάξῃ καὶ ἴσως τρα-
βήξῃ καὶ τὴν κουμποῦρα του γιὰ τὸ κόμμα. Μὲ τὸ
πείσμα πού δηλώνει ὅτι θὰ δώτῃ τώρα μαῦρο καὶ
πού τὸν ἀναγκάζει νὰ τὸ γράψῃ μὲ τόσο μεγάλα
γράμματα, ὅλα πρέπει νὰ τὰ περιμένῃ κανέναν. Μό-
νο ἡ Διάπλαση μπορεῖ νὰ χαίρεται μὲ τὰ τέτοια
καμώματα καὶ νὰ τὰ βρίσκῃ φυσικὰ καὶ μορφωτικὰ
τοῦ χαραχτήρα.

Ἄμ τούτῃ ἡ σοβαρότατη δήλωση πὼς σὲς φρί-
νεται; Ἀληθῶς ἐπισήμως, ὅτι τὸ ἐκ 30 ψήφων ἡ-
μέτερον κόμμα ὑποστηρίζει παμφίλτατον Ὀνειρο-
πόλον. — Κυνόλεον Λάβαρον. (Σημείωμα : Κ'
ἐσύ, μικρὲ μου, ρώτησε τὴν κυρά-Διάπλαση : τί τῆς
ἐκαμνε ἡ σημαία μας καὶ σοῦ ἐπιτρέπει νὰ τὴ βρί-
ζῃς ἐτσι ἀδιάντροπα;) Φαντάζομαι τὴ χαρὰ καὶ
τὸ πανηγύρι τοῦ μικροῦ ὑποψήφιου μὲ τέτοια δήλω-
ση. Τόση ἐπιτυχία μόλις ἔρχισε τὸ στάδιο τῆς ὑ-
ποψηφιότητος δὲν εἶναι παιζέ-γέλασε. «Τὸ ἡμέτε-
ρον κόμμα!» Εἶμαι βέβαιος πὼς αὐτὸς ὁ μικρὸς
κομματάρχης δὲ θ' ἔλειψε ἀπὸ καμιά συνεδρίαση τῆς
Βουλῆς ἢ θὰ τρώῃ καθημέρα πρακτικῇ τῆς Βου-
λῆς πού τυπώνουν οἱ ἐφημερίδες. Ἀλλοιῶς δὲν ξη-
γιέται τὸ πὼς ἡ δήλωσή του ἔχει τέτοια κοινοβου-
λευτικὴ γλῶσσά. Ἐλπίζω ὅτι αὐτὴ τὴν παρατήρη-
ση θὰ τὴν ἔκανε κ' ἡ Διάπλαση καὶ θὰ χτύπησε μὲ
χαρὰ τὰ χεῖρα τῆς, ἐπειδὴ οἱ ψηφοφόροι τῆς κ' εἰ
ὑποψήφιοι τῆς προσδεύουν τόσο πολὺ στὸ ἠθικοπλα-
στικὸ στάδιο πού τοὺς ἐνοῖζε. «Τὸ ἡμέτερον κόμ-
μα!» Καὶ μὲ τί κημάρι πού τὸ λέε. ὁ μικρὸς ἀρχη-
γέτης! Μὰ μήπως εἶναι ἀσήμκντο πρᾶμα τὸ νὰ δια-
θέτῃς ἐπὶ τέτοια ἡλικία 30 κοικιά; Καὶ ὅμως ὁ
Πυθαγόρας ἔνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα παραγγέλματα τοῦ
στοὺς νέους γιὰ νὰ γίνουν καλοὶ κι ἔξιοι πολῖτες εἶ-
χε καὶ τὸ «κράμων ἀπέχεσθαι». (Μ' ἄλλα λόγια
νὰ μὴν ἀνακατεύονται στὶς ψηφοφορίες). Ἡ Διά-
πλαση φαίνεται πὼς θέλει νὰ δείξῃ ἐνόητο καὶ ἀνί-
δεο ἀπὸ παιδαγωγία τὸν Πυθαγόρα καὶ γι' αὐτὸ
μὲ τὰ δημοψηφίσματα τῆς φωνάζει στὰ παιδιὰ πού
τὴ διαβάζουν ἀκυάμων ἐχέσθαι κι ἀπὸ τὰ μικρά
σας χρόνια.

Κακόμοιρα Ρωμιόπουλα! ἕνα περιοδικὸ ἔτυχε
νῆχτε κ' ἐσεῖς γιὰ νὰ περνᾶτε τὴν ὥρα σας εὐχά-
ριστα καὶ τώρα ἐρχεται κι αὐτὸ νὰ μολέψῃ τὴν ἀ-
θῶα ψυχὴ σας μὲ τὸ μικρόδιο τῆς χειρότερης ἀρρώ-
στιας τῆς Ρωμιόφυνης. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ πό-
νος πού νοιώθῃ καθέννας ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια θὰ
γίνῃ μεγαλειότερος, ἂν παρεκκολληθῇ στὴ Διάπλα-
ση μὲ ποῖον τρόπο γίνεται αὐτὸς ὁ ἐκλογικὸς ἀγῶ-
νας, μὲ τί πείσμα, μὲ ποῖα μέθοδο, μὲ ποῖα πιστὴ
ἀντιγραφή τῶν ἄλλων, τῶν ἀληθινῶν ἐκλογικῶν ἀ-
γῶνων. Κι ἀκόμη θὰ νοιώσῃ καθέννας ἀγαναχτισση
πραγματικῇ, ὅταν καταλάβῃ καλὰ, πὼς κολακεύουν-
ται οἱ παιδιᾶτικες ματαιοδοξίες, πὼς συνηθίζονται
οἱ ἀπλερες αὐτὲς ψυχὲς στὴ ρεκλάμα, στὴν ἐπίδει-
ξη, στὸ κυνήγι τῆς εὐκολῆς καὶ σαχλῆς ἐπιτυχίας,
πὼς κολακεύονται οἱ μικροφιλοδοξίες καὶ ἱκανο-
ποιοῦνται μὲ τὸ βλαβερότερο τρόπο. Ἀ; ψυχρολογί-
ση καθέννας λίγο ὅλα αὐτὰ τὰ καμώματα τῆς Διά-
πλασης κι ὅλη τὴ ρουτινιερικὴ προσπάθειά τῆς γιὰ νὰ
διασκεδάσῃ τὰ παιδιὰ, πού τὴ διαβάζουν, καὶ θὰ
νοιώσῃ ἄμισως ποῖο εἶναι τὸ κκεὶ πού γεννιέται μ'
ὅλη τὴ χαλᾶστρα δύναμή του. Ἐνῶ ὅλοι οἱ παιδα-
γωγοὶ τοῦ κόσμου φροντίζουν σήμερα πὼς νὰ κατα-
φέρουν νὰ ρίχνουν εὐκολὰ στὴν παιδιᾶτικὴ ψυχὴ τὸ
σπύρο γιὰ τὰ ἀψηλὰ καὶ μεγάλα φρονήματα, πὼς νὰ
σβύνουν ἀπὸ μέσα τῆς κάθε κακὸ φυσικὸ πού τὸ κλη-
ρονόμησαν ἀπὸ τὸν πατέρα τους τὰ παιδιὰ, πὼς νὰ